
YRITTÄJYYSKASVATUS SUOMESSA

Case: Hotelli-, ravintola- ja catering-ala

Opinnäytetyö

Ammatillinen opettajankoulutus

2013

Marko Mikkonen

HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Ammatillinen opettajankoulutus
Korkeakoulunkatu 6
13100 HÄMEENLINNA

OPINNÄYTETYÖ

Työn nimi *YRITTÄJYYSKASVATUS SUOMESSA. case: hotelli-, ravinto-
la- ja catering-ala*

Tekijä *Marko Mikkonen*

Ohjaaja *Sanna Ruhanen*

Hyväksytty 17.5.2013

Koulutusohjelman nimi

Tekijä

Marko Mikkonen

Vuosi 2013

Työn nimi

YRITTÄJYYSKASVATUS SUOMESSA. Case: hotelli-, ravintola- ja catering-ala

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyö on osa HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun ammatillisia opettajaopintoja. Työn tarkoituksena on luoda yleiskuva siitä, kuinka yrittäjyyskasvatusta toteutetaan Suomessa, varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta yleissivistävään koulutukseen, aina ammatilliseen peruskoulutukseen tai lukioon saakka.

Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet ja suunnitelmallisuus ovat osa tämän opinnäytetyön laajuutta. Erityisenä tavoitteena tässä työssä on ollut selvittää kuinka yrittäjyyskasvatusta toteutetaan hotelli-, ravintola- ja catering-alan ammatillisessa peruskoulutuksessa, erityisesti kokin koulutusohjelmassa.

Rakenteellisesti tämä työ jakaantuu alun teoriaosaan ja lopun tutkimusosaan. Teoriaosassa käsitellään yrittäjyyskasvatuksen sisältöä ja tavoitteita lähteiden, keskeisesti opetushallituksen laatimien ammatillisten perustutkintojen perusteiden ja koulutuksen järjestäjän laatimien opetussuunnitelmien kautta.

Yrittäjyyskasvatus on vaikutuksiltaan moniulotteinen kokonaisuus, jonka mahdollisimman onnistunut järjestäminen on kaikkien etu. Sen avulla saadaan tuettua yrittäjyyttä, sekä kehitettyä sisäistä yrittäjyyttä. Yrittäjyyskasvatuksen myötävaikutuksesta parannetaan yritysten toimintaedellytyksiä ja sitä kautta myös luotua kasvua ja parempaa valtakunnallista työllisyystilannetta.

Yrittäjyyskasvatukseen on Suomessa kiinnitetty paljon huomiota. Sitä toteutetaan monipuolisesti ja tuloksellisesti. Tässä opinnäytetyössä olevan kyselytutkimuksen tulokset tukevat tätä väitettä. Yrittäjyyskasvatusta tulee kuitenkin kehittää myös jatkossa ja mahdollisuuksien mukaan siihen olisi mielekästä panostaa entistäkin enemmän.

Avainsanat Yrittäjyyskasvatus, yrittäjyys, sisäinen yrittäjyys.

Sivut

44 s. + liitteet 5 s.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	YRITTÄJYYSKASVATUS.....	2
2.1	Yrittäjyyskasvatuksen sisällöllistä tarkastelua	3
2.1.1	Turun polku esimerkkinä yrittäjyyskasvatuksen järjestämisestä.....	4
2.2	Ammatillinen peruskoulutus	6
2.2.1	Perustutkinnon perusteiden toimeenpano ammatillisessa koulutuksessa 7	
2.3	Yritystoiminta Suomessa.....	10
2.4	Sisäinen yrittäjyys	11
3	HOTELLI-, RAVINTOLA- JA CATERING-ALAN PERUSTUTKINTO.....	13
3.1	Yrittäjyys ammattitaitoa täydentävien pakollisten tutkinnonosien valinnaisena lisäosana	15
3.2	Yrittäjyys valinnaisena osana ammatillista peruskoulutusta.....	16
3.3	Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät tutkinnon osat (perustutkintoa laajentavat tutkinnon osat)	17
3.4	Turun ammatti-instituutin opetussuunnitelma hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkintoa varten	18
3.5	Yrittäjyyskasvatus ja työelämän osaamisvaatimukset	21
4	YRITTÄJYYSKASVATUKSEN ARVIOINTIA HOTELLI-, RAVINTOLA- JA CATERING-ALALLA.....	22
4.1	Yhteiskunnallinen näkökulma yrittäjyyskasvatukseen	23
4.2	Kysely Turun ammatti-instituutin hotelli-, ravintola- ja catering-alan kokkiopiskelijoille.....	24
5	JOHTOPÄÄTELMÄT JA SUOSITUKSET	35
5.1	Yrittäjyyskasvatuksen merkityksen arviointia	36
5.2	Yrittäjyyskasvatusta voi kehittää	39
	LÄHTEET	42
	LIITTEET.....	45

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä käsitellään yrittäjyyskasvatusta Suomessa. Siinä luodaan yleiskuva tavoitteellisesta yrittäjyyskasvatuksesta jatkumona sekä toisaalta tarkentaen aiheen käsittelyä perehtymällä erikseen hotelli-, ravintola- ja catering-alaan.

Aihe kiinnostaa minua ja on minulle läheinen, sillä olen työskennellyt yrittäjyyskasvatuksen parissa neljän vuoden ajan tuntiopettajan työssäni Turun ammatti-instituutissa. Hotelli-, ravintola- ja catering-ala on minulle myös tuttua, sillä olen toiminut kymmenen vuotta ravintola-alan yrittäjänä. Olen voinut tätä työtä tehdessäni myös hyödyntää taloustieteen koulutustaustani.

Yrittäjyyskasvatuksen merkitys on huomattava. Onnistuessaan se saa aikaan paremmin toimivia yrityksiä ja edesauttaa uusien yritysten syntymistä. Yrittäjyyskasvatuksen keskeisenä tavoitteena on myös yksilön sisäisen yrittäjyyden kehittäminen, jonka ansiosta hänestä tulee useilla mittareilla parempi työntekijä, sekä vastuullisempi toimija myös yksityiselämässään. Näiden eri vaikutusten avulla yrittäjyyskasvatus voi lisätä hyvinvointia koko yhteiskunnan mittakaavassa, joten yrittäjyyskasvatuksen mahdollisimman oikeansisältöinen ja -laajuinen toteuttaminen on kaikkien yhteinen etu.

Tämän opinnäytetyön alkuosa on teoreettinen ja siinä käsitellään yrittäjyyskasvatusta kokonaisuutena, keskittyen lopulta hotelli-, ravintola- ja catering-alaan, erityisesti Turun ammatti-instituutin esimerkin kautta.

Loppuosa työstä on tutkimusosaa, jossa esitellään opiskelijoille suoritetun kyselytutkimuksen tulokset. Keskeisenä havaintona oli, että opiskelijat suhtautuvat yrittäjyyskasvatukseen suopeasti. Erityisen huomionarvoista oli, että yrittäjyyttä uravaihtoehtona harakitsevat opiskelijat toivoisivat nykyistä enemmän yrittäjyyttä käsittelevää opetusta opintoihinsa.

2 YRITTÄJYYSKASVATUS

Yrittäjyyskasvatus on laaja kokonaisuus, johon kuuluu hyvin monentasoisia menetelmiä ja tavoitteita. Se on käsitteenä yrittäjyyttä ammatinharjoittamisena huomattavasti laajempi käsite, joka sisältää myös varsinaisen yrittäjyyskoulutuksen. Yrittäjyyskasvatuksen tuloksena syntyy kaikilla yhteiskunnan tasoilla yritteliäisyyttä, yritystoiminnan vahvistumista ja uutta yritystoimintaa. (OPM 2009, 7.)

Yrittäjyyskasvatus on osa elinikäistä oppimista, jossa ihmisen koulutus- ja oppimispolkujen eri vaiheissa yrittäjyyteen liittyvät valmiudet kehittyvät ja täydentyvät (OPM 2009, 7). Koulutuksen ja kasvatuksen avulla pyritään tukemaan yrittäjyyden kehittymistä toimintatavaksi, jossa asenne, tahto ja halu toimia yhdistyvät tietoihin ja korkeaan osaamiseen (OPM 2009, 7).

Yrittäjyyskasvatus on läsnä kaikilla kouluasteilla eri laajuuksissa ja sen tavoitteena ei ole pelkästään kouluttaa uusia yrittäjiä, vaan myös edistää sisäistä yrittäjyyttä, eli aikaansaada yrittäjämäistä asennetta ja valmiuksia työelämässä ja yksilön talouden- ja elämänhallinnassa. Kaikista ei ole tarkoitus tehdä yrittäjiä, eikä sellainen olisi edes mielekästä. Yrittäjyyskasvatuksella on merkitystä myös työntekijöiden rekrytoinnissa, koulutuksessa ja sitouttamisessa. Työntekijät oppivat osaltaan yrittäjyyskasvatuksen avulla ymmärtämään, että yrityksen etu on myös heidänkin etunsa. (OPM 2009, 7.)

Yrittäjyyskasvatus sekä yrittäjyysosaaminen antavat voimavaroja selvitä muuttuvassa ja monimutkaistuvassa maailmassa. Myös suomalaiselle hyvinvointiyhteiskunnalle on tärkeää, että nuoret näkevät yrittäjyyden houkuttelevana uravalintana. Tähän tavoitteeseen pyritään yrittäjyyskasvatuksen roolia vahvistamalla sekä parantamalla opetushenkilöstön osaamista. (Opetushallitus n.d.b)

2.1 Yrittäjyyskasvatuksen sisällöllistä tarkastelua

Yrittäjyyskasvatus ei ole oma oppiaineensa, vaan asiat pyritään viemään kaikkiin oppiaineisiin läpäisyperiaatteella, jolloin jokaisen oppiaineen opettaja voi selvittää, mitä yrittäjyyskasvatus merkitsee hänen aineessaan. Erityisen hyviä tuloksia saadaan, jos opettajat suunnittelevat yhdessä kokonaisuuden, jossa kaikkien aineiden yrittäjyyskasvatus liittyy samaan projektiin. Näin oppilaille on mahdollisuus käyttää yhdessä aineessa hankittuja tietoja ja valmiuksia useassa aineessa. Samalla kehittyy poikkitieteellinen opetus. (Wikipedia a.)

Yrittäjyyskasvatuksen alkutaipale ajoittuu varhaiskasvatuksen piiriin. Lähtökohtana on lapsikeskeinen toimintakulttuuri, jossa korostetaan monipuolisuutta ja toiminnallisuutta. Oppijaa rohkaistaan toteuttamaan itseään ja harjaannuttamaan omatoimisuuttaan. Ajatuksena on, että monikulttuurinen ja erilaisia toimintatapoja synnyttävä ympäristö tukee luovuutta ja innovatiivisuutta. Tässä vaiheessa tavoitteena on myös vahvistaa myönteistä minäkuvaa, omien taitojen ja erityisominaisuuksien harjoittamista, vastuuntuntoa, rohkeutta toimia, sekä vuorovaikutustaitoja omakohtaisen kokemisen kautta. (OPM 2009, 7.)

Yleissivistävässä koulutuksessa, johon kuuluvat (esi- ja perusopetus, lisäopetus, aamu- ja iltapäivätoiminta, lukiokoulutus, valmistava opetus ja koulutus, taiteen perusopetus, vapaa sivistystyö ja Eurooppa-koulut (Opetushallitus 2013) korostetaan erityisesti myönteisiä asenteita, yrittäjyyteen liittyviä perustietoja ja -taitoja sekä yrittäjämäistä toimintatapaa (OPM 2009, 7).

Perusopetuksessa painopiste on asenteellisissa valmiuksissa, yrittäjämäisten ominaisuuksien ja toimintatapojen kehittämisessä sekä yrittäjyyden ymmärtämisessä yhteiskunnan toimivuuden näkökulmasta. Oppilaita opetetaan tuntemaan työelämää ja yritystoimintaa, sekä annetaan perustietoja kouluyhteisön, julkisen sektorin, elinkeinoelämän ja järjestöjen toiminnasta ja työnjaosta sekä tietoa yrittäjyydestä ammattina. (Suomen yrittäjät n.d, 15)

Koulun, yritysten ja yhteisöjen välisen yhteistoiminnan muodoiksi ovat vakiintuneet esimerkiksi opintovierailut, yritysten edustajien ja yrittäjien vierailut kouluissa, tapahtumat, projektit ja kummiluokkatoiminta. Työelämään tutustumisjaksot tarjoavat myös hyvän väylän oppilaille päästä lähelle yrityksiä. Jatkossa näitä jaksoja pyritään rakentamaan tavoitteellisesti siten, että oppilaille on jaksolle mennessään suunniteltu ennakoitava ja hyvät valmiudet havainnoida käytännön työelämää sekä jakson päätyttyä vastuu raportoida jaksosta muille oppilaille aitoon kokemustenvaihtoon perustuen. (OPM 2009, 21.)

Lukiassa yrittäjyyskasvatuksen pääpaino on käytännön harjoittelussa ja omakohtaisten osallistumis- ja vaikuttamiskokemusten luomisessa. Opiskelijat omaksuvat toimintatavoikseen aloitteellisuuden ja yritteliäisyyden, sekä saavat laajat tiedolliset valmiudet yrittäjyyden eri muodoista ja toimintaperiaatteista. Myös ymmärrys työn merkityksestä korostuu, samoin halu ja mielenkiinto osallistua lähiympäristön ja yhteiskunnan toimintaan ja kehittämiseen, yhteisen hyvän luomiseen. (Suomen yrittäjät n.d, 15.)

Toisella asteella ja korkea-asteella osaamista syvennetään ja mukaan tulevat myös yritystoimintaan liittyvät valmiudet (OPM 2009, 7). Ammattikorkeakoulut ovat tehneet yhteisen yrittäjyysstrategian, jonka tavoitteena on, että opiskelijat saavat opinnoissaan perustiedot ja -taidot yrittäjyydestä sekä voivat halutessaan syventää yrittäjyysosaamistaan opinnoissa. Tavoitteena on, että entistä useampi ammattikorkeakoulun suorittanut perustaa yrityksen ja että yritystoiminta olisi kestäväällä pohjalla. (Suomen yrittäjät n.d, 16.)

2.1.1 Turun polku esimerkkinä yrittäjyyskasvatuksen järjestämisestä

Oppilaitokset toteuttavat opetushallituksen antamaa velvoitetta (opetussuunnitelman perusteet) järjestää yrittäjyyskasvatusta. Tässä kappaleessa esitellään Turun kaupungin tapaa toteuttaa tätä velvoitetta oppilaitosten ja elinkeinoelämän yhteistyössä erityisen Yrittäjyyspolun avulla. Yrittäjyyspolulla yrittäjyyskasvatusta toteutetaan alakoulusta 2. asteelle saakka, kohderyhmänään keskeisesti 7-21 -vuotiaat lapset ja nuoret. Yrittäjyys-

polun arvoiksi on Turussa määritelty uusiin ajatus- ja toimintatapoihin kipinöimisen, Turun kasvattamisen ja yhdessä tekemiseen kannustamisen. (turunyrityspolku.fi)

Turun yrittäjyyskasvatuksen strategiatyö aloitettiin vuonna 2007 ja oppilaitoksissa se käynnistyi vuosina 2008-2009 dokumentoinnilla ja yrittäjyyspolkusuunnitelman laatimisella. Kaikille opettajille on myös tuotettu yrittäjyyspolkuesite. (turunyrityspolku.fi)

Varsinainen yrittäjyyspolku alkaa kolmannella luokalla, mutta kaikille luokille on tarjolla opetuskokonaisuuksia ja materiaaleja, joita opettajat voivat toteuttaa. 3. luokalla tutustutaan yrittäjyyteen ja erilaisiin ammatteihin oppilaiden vanhempien avulla. 5. luokalla vierailaan lähialueen yrityksissä. 5.-6. luokkalaiset osallistuvat yrityskylä-opintokokonaisuuteen. (turunyrityspolku.fi)

Yläkoulussa keskeisinä teemoina ovat *ryhmädynamiikka ja tiimityö, innovointi ja yhteistyö, vastuu ja vapaus, sekä työ ja oma tulevaisuus*. Opettajilla on hyödynnettävänä opetuskokonaisuuksia ja materiaaleja. Vähimmäisvaatimuksena yläkoulussa on yrittäjyyspolun 7. ja 9. luokkien rastit. 7. luokalla oppilaat suunnittelevat ja toteuttavat yrittäjyysprojektin yhdessä koulun yhteistyökumppanin kanssa. 9. luokalla Turun yrittäjyyspolku on ammatinvalintaa tukevaa. Työelämään tutustumisjakso (TET) on keskeisessä roolissa yrittäjyyspolulla. (turunyrityspolku.fi)

Ammatillisessa koulutuksessa ja lukiossa keskeisiä teemoja Turun yrittäjyyspolulla ovat *yrittäjyys opetussuunnitelmiin ja sitä kautta tekemiseen* (Turun ammatti-instituutti), *sisäinen yrittäjyys, Yritysyhteistyö ja kummitoiminta, sekä lukioiden ja ammatti-instituutin hankkeet*. (turunyrityspolku.fi)

Lukiossa yrittäjyyttä toteutetaan vireästi erilaisin kurssein, joita opiskelija voi halutesaan valita esimerkiksi Turun Lyseon lukiossa yhteensä viisi vapaavalintaista kurssia. Muita tapoja lukioissa huolehtia yrittäjyyskasvatuksesta ovat esimerkiksi leirikoulut ja teemapäivät, joilla tuodaan esiin luovuutta ja sisäistä yrittäjyyttä. (turunyrityspolku.fi)

Turun ammatti-instituutin opetussuunnitelmiin kuuluvat työssäoppiminen ja ammat-tiosaamisen näytöt, joiden kautta opetuksessa päästään laajaan yritysysteistyöhön. Ope-tussuunnitelmien perusteissa on sisään kirjoitettu viiden opintoviikon yrittäjyysopinnot, jotka toteutetaan koulukohtaisesti. Eri aloilla etsitään parhaat tavat toimia ja toteutus voidaan suorittaa esimerkiksi erilaisin hankkein. Koska ammattiopetus on luonteeltaan toiminnallista, koulutaloissa on usein esillä opiskelijoiden projektien tuloksia. (tu-runyrittäjyyspolku.fi)

2.2 Ammatillinen peruskoulutus

Ammatillinen perustutkinto voidaan suorittaa ammatillisena peruskoulutuksena tai näyt-tötutkintona. Peruskoulutukseen sisältyvät opetussuunnitelman perusteet ja näyttötut-kinnon perusteet, joiden pohjalta koulutuksen järjestäjä hyväksyy ammatillista perus-koulutusta varten opetussuunnitelman. Järjestäjä päättää koulutuksen sisällöstä ja järjes-tämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti. (Opetushallitus 2010.)

Opetushallitus on opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) kanssa tehdyn tulossopimuk-sen mukaisesti uudistanut ammatillisten perustutkintojen periaatteita vuosina 2009-2011. Opetus- ja kulttuuriministeriön päätös sisältää paitsi säädöksissä ammatillisille perustutkinnoille asetetut vaatimukset, myös koulutuksen ja tutkimuksen kehittämis-suunnitelman kannanotot ja Euroopan unionin suositukset. (Opetushallitus 2012, 11.)

Ammatillisen koulutuksen lähestymistapa yrittäjyyteen, kuten muihinkin aiheisiin, on tyypillisesti käytännönläheinen. Kaikki opiskelijat saavat perustiedot yritystoiminnasta ja yrittäjyydestä. Toinen keskeinen tavoite on lisätä opiskelijoiden valmiuksia työsken-nellä yrittäjämäisesti toisen palveluksessa. Yrittäjyysopintoja pyritään tukemaan kehit-tämällä oppimisympäristöjä yhteistoiminnassa yritysten kanssa, harjoitusyrityksissä ja yritysverkostoissa tapahtuvan oppimisen avulla. Opintojen aikana on myös mahdollista valmistella omaa tulevaa yrittäjyyttään laatimalla liiketoimintasuunnitelma. (OPM 2009, 23.)

Yrittäjyysopintojen kautta kaikki opiskelijat oppivat toimimaan työssään aktiivisesti ja yrittäjämäisesti. He osaavat siten paremmin edistää työnantajansa asiakassuhteiden ja toiminnan jatkuvuutta. Tällaista sisäistä yrittäjyyttä käsitellään tarkemmin kappaleessa 2.4. Opiskelijat osaavat myös arvioida omia mahdollisuuksiaan oman ammattialansa yrittäjinä. (Suomen yrittäjät n.d., 15.)

Kaikkiin ammatillisiin tutkintoihin sisältyy vähintään yhteensä 20 opintoviikon laajuisen työssäoppiminen. Opiskelijat hakeutuvat itseään kiinnostaviin yrityksiin työssäoppimaan, jonka aikana työskennellään aidoissa työympäristöissä. Työssäoppimisjaksoilla opiskelijat saavat myös käytännön yrittäjävalmiuksia. (OPM 2009, 23.) Osaamisensa jokainen opiskelija osoittaa ammattiosaamisen näytöillä työpaikoilla. Näyttöjä ovat arvioimassa myös työelämän edustajat. (Suomen yrittäjät n.d., 15.)

Ammatillisten oppilaitosten opettajien työelämäosaamista vahvistetaan täydennyskoulutuksin ja erityisesti opettajien työelämäjaksoilla, joiden aikana opettaja saa mahdollisuuden tutustua yrittäjyyteen käytännössä. Muita yleisiä tavoitteita yrittäjyysopintojen kehittämiseksi ammatillisessa koulutuksessa ovat esimerkiksi työssäoppimispaikkojen työpaikkaohjaajien koulutuksen kehittäminen, opinto-ohjauksen kehittäminen yrittäjyyttä ja yritystoimintaa edistäväksi, sosiaalisten yritysten perustamisen mahdollisuuksien edistäminen, opetussuunnitelmien ja oppimisympäristöjen kehittäminen yrittäjyyttä ja yritystoimintaa tukeväksi, sekä yrittäjyyttä tukevan aineiston ja materiaalin tuottaminen. (OPM 2009, 23.)

2.2.1 Perustutkinnon perusteiden toimeenpano ammatillisessa koulutuksessa

”Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (L 630/1998, 14 §) mukaan koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä koulutusta varten opetussuunnitelma. Koulutuksen järjestäjä laatii ja hyväksyy peruskoulutuksena suoritettavia perustutkintoja varten opetussuunnitelman, joka sisältää kaikille perustutkinnoille yhteisen osan ja tutkintokohtaiset osat.” (Opetushallitus 2012, 81.)

Opetussuunnitelman yhteinen osa sisältää ainakin:

- Koulutuksen järjestämisen ammatillisena peruskoulutuksena, työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävänä koulutuksena ja oppisopimuskoulutuksena (L 630/1998, 3 §, 15 §, 17 §)
- Koulutuksen järjestämisen lähi-, etä-, monimuoto-opetuksena (L 630/1998, 15 §) ja verkko-opetuksena
- Suunnitelmat ja toimintatavat tutkinnon osan tai osien suorittamiseksi sekä opiskelijoiden mahdollisuudet täydentää opintojaan ja suorittaa koko tutkinto
- Opintojen tarjonnan yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien ja työelämän kanssa (L 630/1998, 14 §, 10 §)
- toimenpiteet opetukseen liittyvästä yhteisöllisyyttä vahvistavasta toiminnasta, joka tarjoaa mahdollisuuden arvopohdintaan ja kulttuuriperintöön perehtymiseen (A 811/1998, 9 §)
- Yhteiset toimintatavat opiskelijan arvioinnin (L 601/2005, 25a §) toteuttamisesta
- Henkilöstön kehittämissuunnitelman.

(Opetushallitus 2010a, 18)

Tavallisesti opetussuunnitelma laaditaan koulukohtaisesti tai kunnan tasolla. Opetussuunnitelmat perustuvat opetushallituksen määrittämiin opetussuunnitelman perusteisiin. (Wikipedia b)

Opetussuunnitelmaan tulee sisällyttää toimenpiteet koulutukselle asetettujen tehtävien ja tavoitteiden (L 630/1998, 5 §) sekä tutkinnon perusteiden mukaisen osaamisen saavuttamiseksi. (Opetushallitus 2012, 81.)

Opetussuunnitelma säätelee ja ohjaa koulutuksen järjestäjän toteuttamaa koulutusta ja muuta toimintaa, joka liittyy läheisesti opetukseen. Opetussuunnitelma toimii myös opiskelijoiden arvioinnin pohjana. Samalla se antaa mahdollisuuden arvioida itse koulutuksen järjestäjän toteuttaman koulutuksen vaikuttavuutta. (Opetushallitus 2012, 81.)

Opetussuunnitelman tulee vastata seuraaviin tavoitteisiin:

- tutkinnon perusteiden mukaisia
- kolmelle vuodelle laadittuja: mahdollistavat tutkinnon suorittamisen tavoiteajassa
- ammattitaitovaatimusten ja tavoitteiden mukaisia
- työelämän toimintakokonaisuuksien mukaisesti toteutettuja
- työelämän osallistumisen mahdollistavia
- kyseisten ammattialojen ajantasaisiin vaatimuksiin vastaavia
- alueelliset ja paikalliset työelämän tarpeet huomioon ottavia
- yksilölliset tarpeet joustavasti huomioon ottavia
- yksilölliset opintopolut mahdollistavia
- toteuttamista ohjaavia
- oppimista edistäviä
- opintojen ja oppimisen laaja-alaisuuden mahdollistavia
- laajan valinnaisuuden mahdollistavia
- opetus- ja opiskelumenetelmiä kehittäviä
- yhteydessä edelliseen ja seuraavaan koulutusasteeseen: koulutuksen sisältö muodostaa jatkumon aiempiin opintoihin ja jatko-koulutukseen.

(Opetushallitus 2012, 82.)

Koulutuksen järjestäjä päättää mitä ammatillisia perustutkintoja, niiden koulutusohjelmia ja valinnaisia tutkinnonosia se tarjoaa. Koulutuksen järjestäjällä on usein useita eri yksiköitä (esimerkiksi Turun ammatti-instituutin eri yksiköt, joissa on tarjolla useita erilaisia suuntautumisvaihtoehtoja), joiden koulutusohjelmia ja valinnaisia tutkinnonosia tarjotaan mahdollisimman laajasti. Lisäksi koulutuksen järjestäjän velvollisuuksiin kuuluu huolehtia, että eri yksiköissä noudatetaan samoja periaatteita opiskelijoiden yhdenvertaisesta kohtelusta ja yhteistyöstä työnantajien kanssa. (Opetushallitus 2012a, 87.)

Tässä opinnäytetyössä käsitellään hotelli- ja ravintola ja catering-alan perustutkintoa ja erityisesti kokin koulutusohjelmaa, josta lisää kappaleessa 3.

2.3 Yritystoiminta Suomessa

Suomessa yritysten lukumäärä on jatkuvassa kasvussa. Erityisen nopeaa kasvua on ollut vuosina 2006-2008, jolloin uusia yrityksiä on perustettu yli 10 000 vuodessa. Eniten on syntynyt alle 10 henkilöä työllistäviä mikroyrityksiä. Osaltaan tähän on vaikuttanut isojen yritysten taipumus ulkoistamiseen. (Suomen yrittäjät n.d, 4)

Yritystoiminnan kriittisintä aikaa ovat kolme ensimmäistä toimintavuotta, jolloin yrityksistä noin kolmasosa joutuu lopettamaan toimintansa. Yli puolet uusista yrityksistä jatkaa toimintaansa vielä viisi vuotta perustamisensa jälkeen. (Suomen yrittäjät n.d, 4) Tilastollisesti epäonnistuminen ei näyttäisi pysäyttävän yrittäjää, vaan epäonnistumisesta huolimatta useimmat jatkavat yrittämistä, yrittäjyyden elämäntapaa (Salonen 2011, 45). Yrittäjien sitkeys ja aktiivisuus ovat kokonaisuuden kannalta hyviä ominaisuuksia, mutta yrittäjyyskasvatuksen avulla on mahdollista kohentaa tilastoja ja saada aikaan parempaa kannattavuutta ja elinajan ennustetta yrityksille.

Perusasteen tai ammatillisen koulutuksen saaneiden osuus kaikista yrittäjistä on koko väestöä matalampi (Suomen yrittäjät n.d, 10). Tässä onkin yrittäjyyskasvatuksen eräs väylä edistää yrittäjyyttä. Kasvu-uralle pyrkiessä potentiaalisimmat väylät ovat luonnollisestikin niitä, joissa suhteellinen osuus on koko populaation keskiarvoa matalampi.

Toinen yrittäjyyden näkökulmasta hyvän kasvupotentiaalin omaava ryhmä ovat naiset. Naisia kaikista yrittäjistä on kolmasosa, eli noin 83 000 yrittäjää. Tämä osuus on EU-maiden korkeimpia. (Suomen yrittäjät n.d, 7) Vaikka tilanne Suomessa onkin eurooppalaisessa vertailussa hyvällä tasolla, on kuitenkin selvää, että haettaessa kasvua on naisyrityksien määrän lisääminen olennaisessa osassa. Yrittäjyyskasvatus tarjoaa tähän luonnollisen ja tehokkaan vaikuttamismahdollisuuden.

Lisää aktiivista yrittäjäkuntaa voidaan saada myös maahanmuuttajista. Maahanmuuttajat mieltävät yrittäjyyden keskimääräistä useammin väylänä yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen riippumattomuuteen. Monille yrittäjyys näyttyy houkuttelevana keinona kunnon elannon hankkimiseksi vieraassa kulttuurissa ja uudessa kotimaassa. (Lith 2007)

Yritystoiminta ja yrittäjyys ovat keskeisiä tekijöitä Suomen talouselämälle. Yrittäjyys on myönteisen hyvinvointikehityksen perusta. Kuitenkin Suomessa yrittäjyysaktiivisuus ja kasvuyritysten määrä ovat kansainvälisessä vertailussa suhteellisen alhaisella tasolla. (Suomen yrittäjät n.d, 3)

Suomalaisten suhtautuminen on erittäin myönteistä. Yli 40 % suomalaisista haluaisi mieluummin toimia yrittäjänä kuin palkansaajana. Eurooppalaisessa vertailussa tämä on kuitenkin vain alemmaa keskitasoa. Nuorison asenne yrittäjyyttä kohtaan on muuttunut myönteisemmäksi. (Suomen yrittäjät n.d, 7)

Yrittäjänä toimimisen haittapuoliksi mainitaan taloudellinen epävarmuus, epäsäännölliset työajat ja pitkät työpäivät. Houkuttelevina puolina nähdään työn itsenäisyys, vapaus, mahdollisuus vaikuttaa ja itsenäinen päätäntävalta, mahdollisuus menestyä, oma ajankäyttö sekä itsensä toteuttamisen mahdollisuus. (Suomen yrittäjät n.d, 7)

2.4 Sisäinen yrittäjyys

Yrittäjyyskasvatuksen ja yrittäjyysopetuksen merkityksestä puhuttaessa hyödyt tulevat paljon paremmin esille ja resurssien kanavoiminen voidaan nähdä yleisemmin hyväksyttävämpänä, kun mukaan otetaan suoran yrittäjyyden ja yrittäjien tukemisen lisäksi sisäisen yrittäjyyden käsite.

Sisäisellä yrittäjyydellä tarkoitetaan työntekijän yrittäjämäistä asennetta ja otetta työntekoon, vastuullista ja innovatiivista toimintaa.

(Wikipedia, c.)

Sisäinen yrittäjyys ilmenee tapana toimia tai työskennellä jossakin toimintaympäristössä. Sisäisen yrittäjyyden ilmentymänä pidetään yrityksen, yhteisön tai organisaation menestymistä edistävien mahdollisuuksien havaitsemista ja niihin tarttumista. (Opetushallitus 2012, 33). Sisäisen yrittäjyyden käsitteen opettaminen opiskelijoille on olennainen osa yrittäjyysopetuksen sisällöstä ja tavoitteista.

Opiskelijoille on tärkeää opettaa, kuinka sisäisen yrittäjyyden ymmärtämisellä ja aidolla soveltamisella on kiinteä yhteys sekä opiskelijan omaan, että yrityksen menestykseen. Opiskelijoille syntyy myös ymmärrys siitä, kuinka yrityksen ja työntekijöiden menestys liittyvät toisiinsa. Tämä realisoituu työntekijän kannalta näkyvimmin työpaikan jatkuvuutena, joka on turvattu, kun yrityksellä menee hyvin osaavan henkilökunnan vuoksi. Myös nousujohteinen urakehitys on todennäköisempää hyvällä sisäisellä yrittäjällä. (Tampereen kaupunki 2007.)

Sisäinen yrittäjä huolehtii yrityksen eduista esimerkiksi huomioimalla kustannustehokkuuden, välttämällä hävikkiä, huolehtimalla riittävästä myyntikatteesta ja toimimalla oikeaoppisesti asiakaspalvelutehtävissä.

Sisäisellä yrittäjyydellä voidaan tarkoittaa myös yksilön ominaisuuksia, jolloin hyvä sisäinen yrittäjä olisi aktiivinen toimija, joka suhtautuu vastuullisesti asioihin, kanssaihmissiin ja ylipäättään kaikkeen siihen, minkä kanssa on kulloinkin tekemisissä. Se on myös oman itsensä tavoitteellista kehittämistä koululaisena, opiskelijana, harrastajana ja työntekijänä. (turunyrityspolku.fi)

3 HOTELLI-, RAVINTOLA- JA CATERING-ALAN PERUSTUTKINTO

1.8.2010 Opetushallitus antoi toistaiseksi voimaan tulleet ammatillisen perustutkinnon perusteet Hotelli-, ravintola- ja catering-alalle. Koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja hyväksyä opetussuunnitelma noudattaen, mitä näissä tutkinnon perusteissa on määrätty. (Opetushallitus 2010a, 3.)

Opetussuunnitelman tutkintokohtaisessa osassa on keskeistä, että siinä määrätään ammatillisten tutkinnon osien ja yhteisten opintojen järjestäminen yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien ja työelämän kanssa. Tämän lisäksi tutkintokohtaisessa osassa määrätään opetuksen ajoitus, oppimisympäristöt ja oppimismenetelmät. (Opetushallitus 2010a, 18.)

Opetussuunnitelman tutkintokohtainen osa sisältää ainakin:

- Tutkinnon muodostumisen pakollisista ja valinnaisista ammatillisista tutkinnon osista ja ammattitaitoa täydentävistä tutkinnon osista
- Opintojen etenemisen, ajoituksen ja järjestämisen
- Vapaasti valittavien tutkinnon osien tarjonnan
- Suunnitelman ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävien tutkinnon osien (perustutkintoa laajentavien tutkinnon osien) järjestämisestä
- Suunnitelman tutkinnon osien arvioinnista ja osaamisen arviointimenetelmistä
- Suunnitelman ammatillisten tutkinnon osien arvioinnista siten, että se sisältää toimielimen hyväksymän suunnitelman ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta ja arvioinnista

- Paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat, niiden ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit sekä ammattitaitoa täydentävien pakollisten tutkinnon osien valinnaisten lisäosien tavoitteet, arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit

(Opetushallitus 2010a, 19.)

Hotelli-, ravintola- ja catering-alan perustutkinnolla on useita tavoitteita, joista useat yleiset tavoitteet ovat sellaisia, että yrittäjyyskasvatuksella ja erityisesti sisäisen yrittäjyyden merkityksen opettamisella on paljon annettavaa.

Tällaisia yleisiä tavoitteita ovat esimerkiksi kyky palvella asiakkaita ja toimia tehokkaasti eri liikeideoilla toimivissa yrityksissä ja toimipaikoissa majoitus- ja ravitsemispalvelutehtävissä. Perustutkinnon tavoitteena on saada alalle palveluhenkisiä, vastuullisia, oma-aloitteisia, luotettavia ja yhteistyökykyisiä työntekijöitä. (Opetushallitus 2010a, 8.)

Hotelli-, ravintola- ja catering-alan perustutkinnossa on kolme eri koulutusohjelmaa

- Asiakaspalvelun koulutusohjelma, tarjoilija
- hotellipalvelun koulutusohjelma, vastaanottovirkailija
- kokin koulutusohjelma, kokki

Näistä koulutusohjelmista tässä opinnäytetyössä käsitellään kokin koulutusohjelmaa (120 opintoviikkoa). Ammatillisen tutkinnon perusteissaan opetushallitus linjaa kokeiksi valmistuville opiskelijoille seuraavanlaisia tavoitteita:

”Kokin koulutusohjelman tai osaamisalan suorittanut kokki osaa toimia ruoanvalmistuksen tehtävissä erilaisin liikeideoin tai toiminta-ajatuksin toimivissa ravintoloissa tai julkisen sektorin toimipaikoissa. Työpaikkoja voivat olla kahvilat, henkilöstöravintolat, ravintolat, cateringalan yritykset, suurkeittiöt ja juhla- ja pitopalveluyritykset sekä lasti- ja matkustajalaivat. Kokki tuntee elintarvikkeet ja raaka-aineet, valmistaa maukasta, ravitsevaa ja terveellistä ruokaa myös erityisruokavalioksi asiakkaille ja laittaa sen esille joko suurelle joukolle kerrallaan tai annoksittain. Toimiessaan ruoanvalmistuksen ja asiakaspalvelun tehtävissä hän tekee yhteistyötä toisten työntekijöiden kanssa asiakkaiden turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Hän toimii työssään kestävän toimin-

tatavan, hygieniavaatimusten ja anniskelumääräyksien mukaisesti sekä noudattaa muita alan sopimuksia ja säädöksiä.

Lisäksi ammatillisessa peruskoulutuksessa tulee tukea opiskelijoiden kehitystä hyviksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä tukea elinikäistä oppimista (L630/98 5 §).” (Opetushallitus 2010a, 9.)

3.1 Yrittäjyys ammattitaitoa täydentävien pakollisten tutkinnonosien valinnaisena lisäosana

Yrittäjyys on osana ammattitaitoa täydentävien pakollisten tutkinnon osien valinnaistarjontaa enintään neljän opintoviikon laajuisena lisäosana. (Opetushallitus 2010a, 179.)

Opetushallituksen tutkinnon perusteiden mukaan opiskelijan oppimisen tavoitteisiin kuuluu: (Opetushallitus 2010a, 179.)

- Kehittää hotelli-, ravintola- ja catering-alalle sopivaa liikeideaa tai tuotteistaa omaa osaamistaan yritystoiminnaksi
- Arvioi kehittämistarvetta toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden tarpeiden, kilpailun, työympäristön ja oman osaamisen perusteella
- Noudattaa yritystoiminnassaan tuloksellisen toiminnan periaatteita sekä ottaa huomioon toiminnan kustannusrakenteen ja oman työpanoksen vaikutuksen toiminnan tuloksellisuuteen.

3.2 Yrittäjyys valinnaisena osana ammatillista peruskoulutusta

Tutkinnon perusteissaan opetushallitus on linjannut valinnaisten tutkinnon osien suorittamisen jälkeen opiskelija osaa yhteistyössä ryhmän kanssa:

- Arvioida tuotteistamismahdollisuuksia
- Arvioida perustettavan yrityksen toimintaedellytyksiä
- Täsmentää taloudellisesti kannattavan liikeidean sekä kehittää toiminta-ajatuksen
- Hankkia toimivan yhteistyö- tai partneriyrityksen
- Laatia alustavan liiketoiminta- ja taloussuunnitelman
- Esitellä liiketoiminta- ja taloussuunnitelman yritysneuvontapalveluiden tuottajille ja rahoittajille
- Neuvotella yrityksen toimintamahdollisuuksista ja rahoituksesta
- Perustaa yrityksen
- Suunnitella ja käynnistää yrityksen toiminnan
- Toimia perustetussa yrityksessä ja tehdä yrityksen ydintehtäviä
- Toimia yrityksen toimintaa tukevia palveluja tuottavien tahojen kanssa
- Lopettaa yrityksen toiminnan opintojen päättyessä tai jatkaa yrityksen toimintaa
- Yritystoiminnan (10 ov) opintojen yhteydessä tavoitteenaan perustaa oma yritys.

(Opetushallitus 2010a, 120.)

3.3 Ammatillista osaamista yksilöllisesti syventävät tutkinnon osat (perustutkintoa laajentavat tutkinnon osat)

Opiskelija voi yksilöllisesti sisällyttää perustutkintoonsa enemmän tutkinnonosia silloin, kun se on työelämän vaatimukseen tai paikallisiin ammattitaitovaatimukseen vastaamisen kannalta tarpeellista. Nämä syventävät tutkinnon osat tulee toteuttaa mahdollisimman laajasti työpaikoilla yhdessä työelämän kanssa. (Opetushallitus 2010a, 128.)

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa:

- Arvioida oman osaamisensa (tuotteen tai palvelun) tuotteistamismahdollisuuksia
- Selvittää perustettavan yrityksen liiketoimintaympäristöä
  - kartoittaa ja hankkia yhteistyöyrityksiä ja -kumppaneita
  - etsiä, tunnistaa ja arvioida yrityksen toimintamahdollisuuksia
- Valita taloudellisesti kannattavan liikeidean sekä kehittää toiminta-ajatuksen
- Laatia yritykselle liiketoimintasuunnitelman
  - suunnitella yrityksen talouden hoidon ja selvittää yrityksen toiminnan edellyttämät resurssit
  - esitellä liiketoiminta- ja taloussuunnitelman yritysneuvontapalveluiden tuottajille ja rahoittajille
  - neuvotella yrityksen toimintamahdollisuuksista ja rahoituksesta
  - suunnitella yrityksen tuotteiden valmistamisen tai palvelun tarjonnan
  - tehdä ja raportoida markkinointisuunnitelman ja päättää markkinointitoimenpiteistä
  - tehdä yrityksen tarvitsemat logistiset ratkaisut
  - tehdä yrityksen riskienhallinta-analyysin
  - suunnitella kannattavan liiketoiminnan toteutuksen ja ydintehtävät
  - valita yritysmuodon, perustaa yrityksen ja lopettaa sen toiminnan

(Opetushallitus 2010a, 129.)

3.4 Turun ammatti-instituutin opetussuunnitelma hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkintoa varten

Turun ammatti-instituutissa perustutkintokoulutus on suunniteltu siten, että 120 opintoviikon tutkinto on mahdollista suorittaa kolmessa vuodessa. Ammatillisia tutkinnon osia instituutin järjestämässä koulutuksessa on 90 opintoviikon laajuisena, jonka lisäksi tutkintoon kuuluu 20 opintoviikon laajuiset ammatitaitoa täydentävät tutkinnon osat, sekä 10 opintoviikon laajuiset vapaasti valittavat tutkinnon osat. (Turun ammatti-instituutti 2010b.)

Turun ammatti-instituutin lukuvuosi on jaettu viiteen, noin kahdeksan viikon pituiseen periodiin. Yhden opintoviikon opinnot vastaavat noin 40 tunnin työpanosta viikossa. Opetusta järjestetään usein eri tavoin; lähi-, etä-, monimuoto- ja verkko-opetuksena sekä työssäoppimisena. (Turun ammatti-instituutti 2010b.)

Opiskelija voi itse vaikuttaa opintojensa sisältöön, mutta valinnaisuuden määrä vaihtelee tutkinnottain, sillä osa opinnoista on pakollisia. Valinnaisuutta on ammatitaitoa täydentävissä tutkinnon osissa (yhteisten opintojen osuudessa) (4 ov) sekä kaikki vapaasti valittavat tutkinnon osat (10 ov). Vapaasti valittavia tutkinnonosia voi valita oman koulutusalan tai instituutin muiden alojen ammatillisista tai ammatitaitoa täydentävistä tutkinnon osista. Vapaasti valittavat tutkinnon osat voivat olla myös jatko-opintoihin tai ylioppilaskirjoituksiin valmentavia. Näiden vaihtoehtojen lisäksi vapaasti valittava tutkinnon osat voivat muodostua soveltuvasta työkokemuksesta tai ohjatusta harrastustoiminnasta. (Turun ammatti-instituutti 2010b.)

Turun ammatti-instituutin opetussuunnitelmassa todetaan hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkinnosta seuraavaa: (Turun ammatti-instituutti 2010a)

”Perustutkinnon koulutusohjelmat ovat kokki, tarjoilija ja vastaanottovirkailija. Perustutkinnon tavoitteena on saada alalle palveluhenkisiä, vastuuntuntoisia, oma-aloitteisia,

luotettavia ja yhteistyökykyisiä työntekijöitä jotka toimivat työssään asiakaslähtöisesti, kannattavan liiketoiminnan mukaisesti huolehtien tuotteiden laatuvaatimuksista ja turvallisuudesta.

Hotelli-ravintola- ja cateringalan perustutkinnon suorittaneella on laaja-alaista alan perusosaamista. Ala on kansainvälinen, joten hän palvelee suomalaisia ja ulkomaisia asiakkaita myös vierailta kielillä ja tuntee eri kulttuureita. Hän pystyy toimimaan eri liikeideoilla toimivissa yrityksissä ja toimipaikoissa majoitus ja ravitsemispalvelutehtävissä.

Hän tietää miten toimipaikan tulos muodostuu ja miten hän itse voi vaikuttaa siihen. Hänellä on hyvä työelämäntuntemus ja hän noudattaa alan sopimuksia, säädöksiä ja velvollisuuksia. Hänelle kehittyy vahva ammatti-identiteetti ja hän kiinnostuu ammattitaitonsa jatkuvasta kehittämisestä. Perustutkinnossa on mahdollisuus suorittaa kaksoistutkinto.” (Turun ammatti-instituutti 2010a)

Opetussuunnitelman kuvauksessa keskeisesti yrityskasvatuksen osuutta ovat vaatimus siitä, että opiskelija pystyy toimimaan eri liikeideoilla toimivissa yrityksissä, vaatimus kannattavuuden toteuttamisesta, sekä se että opiskelija tunnistaa, kuinka tulos muodostuu ja kuinka hän voi vaikuttaa siihen. Turun ammatti-instituutin opetussuunnitelmassa korostuu sisäisenä yrittäjänä toimiminen.

Tutkintokohtaisen opetussuunnitelman runko on liitteissä (LIITE 2). Siitä on myös nähtävissä opintojen ajoittuminen kolmen opintovuoden ajalle.

Turun ammatti-instituutissa hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkinnossa kaikissa koulutuslinjoissa on saman sisältöiset yrittäjyysopinnot. Tässä opinnäytetyössä käytetään esimerkkinä kokin koulutusohjelmaa.

Kokin koulutusohjelmassa yrittäjyysopinnot muodostuvat työssäoppimisista, soveltuvisista projekteista sekä lähiopetuksesta. Lähiopetuksen muodostavat ensimmäiseen opintovuoteen ajoittuva majoitus- ja ravitsemispalvelut yritystoimintana-opinto, jonka osat ovat *majoitustoiminnot*, *ravintolatoiminnot*, sekä *cateringtoiminnot*, yksi opintoviikko kutakin. Majoitus- ja ravintolapalvelut yritystoimintana-opinto on osa kaikille pakollisia tutkinnon osia. Näiden kurssien puitteissa opiskelijat käyvät yleensä tutustumassa

erityyppisiin yrityksiin ja näiden liikeideoihin. Näistä samansisältöisistä kurseista on liitteissä esimerkkinä opinnon kuvaus *ravintolatoiminnot*–kurssista (LIITE 3). (Turun ammatti-instituutti 2010a.)

Lisäksi kolmantena opintovuotena kokonaisuudessaan on ammattitaitoa täydentävänä tutkinnon osana yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tieto, jossa opiskelijat osallistuvat *yrittäjäoppiminen ja kustannuslaskenta*–kurssille (Turun ammatti-instituutti 2010a). Tämä on ainoa varsinaisen teoreettinen yritystoimintaa käsittelevä kurssi kokonaisuudessaan.

Turun ammatti-instituutin laatima opintojen kuvaus yritystoiminta-kurssille antaa hyvän kuvan kurssin sisällöstä, joka on tyypillinen yleinen sisältö yritystoimintakurssille, noudattaen hyvin opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita.

Kurssin sisältö:

- Yritystoiminnan merkitys ja yrittäjyys
- Yrityksen toimintaprosessi ja toiminnan kannattavuus ja tuloksellisuus sekä yritystoimintaan liittyvät riskit
- Yritysmuodot
- Toiminta-ajatus, visiot, arvot ja tavoitteet
- Sidosryhmäajattelu
- Työyhteisöosaaminen

Tavoitteet: Opiskelija ymmärtää yrityksen toimintaperiaatteet ja yrityksen eri toiminnot sekä niiden liittymisen toisiinsa yhtenäisenä kokonaisuutena. Hän toimii kustannustehokkaasti ja tuloksellisesti.

Muu yrittäjyyskasvatukseen liittyvä oppiminen tapahtuu Turun ammatti-instituutin hotelliravintola- ja cateringalan perustutkinnon opiskelijoilla kaikissa koulutusohjelmissa työoppimisympäristöissä tai erilaisten tapahtumien järjestämisen yhteydessä. Turun ammatti-instituutissa opiskelijat ovat esimerkiksi perustaneet pop up–ravintoloita tai järjestäneet teemapäiviä.

3.5 Yrittäjyyskasvatus ja työelämän osaamisvaatimukset

Menestyksekkään yritystoiminnan keskeisenä edellytyksenä voidaan pitää sitä, että yrittäjällä on riittävästi tietoa yritystoiminnan yleisistä lainalaisuuksista ja käytännöistä. Tällaista osaamista on mahdollista saada yritystoimintaa käsittelevästä koulutuksesta, jota Suomessa tarjotaan hyvin monien tahojen kautta. Yleistä tietoa tarjoavaa koulutusta, opastusta ja materiaalia on meillä hyvin tarjolla. Alkavan yrittäjän menestys ei jääkään kiinni siitä, ettei tarvittavaa tietoa olisi olemassa. Tämä opinnäytetyö tarkastelee yrittäjyyskasvatusta tässä tarkoitetun osaamisen ja ymmärtämisen lähteenä.

Uusi alkava yrittäjä tarvitsee toimintansa alussa paljon yleistä tietoa, jota hän tulee soveltamaan käytännössä. Osa tuosta tiedosta on luonteeltaan normatiivista, liittyen vallitsevaan lainsäädäntöön, sopimuksiin tai yhteiskuntajärjestykseen.

Alkava yrittäjä tarvitsee menestyäkseen vahvaa alakohtaista osaamista (Raatikainen & Sarjanoja 2010, 7). Tällaisen alakohtaisen osaamisen lähteenä ammatillinen peruskoulutus on monipuolinen vaihtoehto. Opintoihin kuuluvan työharjoittelun ansiosta ammatilliseen peruskoulutukseen ulottuva yrittäjyyskasvatuksen polku tarjoaa käytännönläheisen reitin yrittäjyyteen. Varsinaiset yrittäjyyskurssit antavat myös tarvittavia valmiuksia.

Yrittäjälle suotuisia luonteenpiirteitä on myös selvitetty ja erityisesti esiin nousevat aloitteellisuus, luovuus, hyvä suoriutumismotivaatio, innostus, kilpailuhenkisyys, kekseliäisyys, riittävä itseluottamus ja halu hyväksyä riskejä. (Opetushallitus n.d.a)

Yrittäjyyttä voidaan lähestyä määritelmällisesti myös toiminnan kautta, jolloin yrittäjyyteen soveltuvuus on tunnistettavissa toimintojen avulla. Tällaisina toiminnallisina ominaisuuksina voidaan pitää muun muassa innovaattoria, riskien kantajaa, perustajaa, johtajaa, organisoijaa sekä omistajaa. Tärkeitä ovat myös yrityksen perustamisessa, hoitamisessa ja kehittämisessä tarvittavat taidot. (Opetushallitus n.d.a)

4 YRITTÄJYYYSKASVATUKSEN ARVIOINTIA HOTELLI-, RAVINTOLA- JA CATERING-ALALLA

Hotelli-, ravintola- ja catering-alan tulevaisuudennäkymät ovat valoisat. Lisääntynyt vapaa-aika ja matkailu luovat positiivisia odotuksia alalle. Lisäksi alalle tyypillistä on, että sen palveluita käytetään vauvasta vaariin. (Opetushallitus 2010a, 206.)

Kilpailu on hotelli-, ravintola- ja catering-alalla, kuten useilla muillakin toimialoilla, erittäin voimakasta. Suoraa tai epäsuoraa kilpailua kohtaa lähestulkoon jokainen alan yritys. Tällöin kilpailuedun lähteet muodostuvat kriittisen tärkeiksi. Hyvin tärkeä kilpailuedun lähde on ammattitaitoinen ja sitoutunut henkilökunta. Yrittäjyyskasvatuksen keskeisenä tavoitteena perustutkinnon perusteissa oleva sisäisen yrittäjyyden korostuminen on nähtävillä myös Turun ammatti-instituutin opetussuunnitelmissa.

Yleisen yrittäjyysosaamisen lisäksi alkava yrittäjä tarvitsee ehdottomasti vahvaa oman alansa substanssiosaamista. Esimerkiksi ravintola-ala on hyvin erilainen, verrattuna esimerkiksi autoalaan. Tällaiseen varautuminen opiskeluiden aikana onkin tärkeää. Mikäli opettajilla on alakohtaisen erityisosaamisen lisäksi myös kokemusta yrittäjyydestä, tämä on opiskelijoiden etu ja sitä kautta laajemmin ajateltuna myös yleinen etu.

Tämä on myös huomioitu koulutuksen järjestäjän taholta, sillä ammatillisen opettajakoulutuksen opiskelijavalinnoissa yrittäjänä toimiminen on katsottu erityisansioksi, josta hakija voi saada lisäpisteitä. Lisäksi opettajaksi opiskelevalla on mahdollisuus sisällyttää tutkintoonsa yrittäjyyskasvatuksen opintoja yliopistoissa. (OPM 2009, 28.)

Yrittäjyyskasvatuksen kehittämistä on tavoiteltu liittämällä se osaksi opettajien peruskoulutusta. Nykyään se on kolmessa opettajankoulutuslaitoksessa pakollinen, osassa valinnainen. Ammatillisissa opettajakorkeakouluissa ja yliopistoissa sitä voi opiskella valinnaisina opintoina. Valinnaiset opinnot ovat yrittäjyyteen ja liiketoimintaosaamiseen painottuvia ja niitä järjestää tavallisesti talous- ja hallintotieteiden tiedekunnat ja laitokset. (OPM 2009, 28.)

Huomionarvoista kuitenkin yrittäjyyskasvatuksen merkitykseen suhteutettuna on, että läheskään kaikki opettajat eivät saa yrittäjyyskasvatukseen liittyvää koulutusta. Todellisuudessa suurin osa opettajiksi opiskelevista ei tutustu yrittäjyyskasvatukseen missään vaiheessa opintojaan, elleivät ne ole pakollisia, tai opiskelija ei hyödynnä valinnaisopintotarjontaa. (OPM 2009, 28.) Tulevaisuudessa on tarkoitus integroida yrittäjyys osaksi kaikkien ammatillisten opettajaopiskelijoiden opintoja ja työelämäosaamista (Suomen yrittäjät, n.d, 17).

Tässä opinnäytetyössä yrittäjyyskasvatuksen ja yrittäjyysopetuksen onnistumista arvioidaan kyselyn avulla, jossa kartoitetaan opiskelijoiden näkemyksiä siitä, kuinka hyvin tavoitteissa on onnistuttu heidän kokemustensa mukaan.

4.1 Yhteiskunnallinen näkökulma yrittäjyyskasvatukseen

Onnistunut yrittäjyyden ja sisäisen yrittäjyyden opettaminen tuo mukanaan monia selkeitä hyötyjä, joita voidaan arvioida koko kansantalouden laajuudessa. Yrittäjyyskasvatus luo trendiä, jossa yritykset ovat entistä vahvempia; paremmin tuottavia, kilpailukykyisempiä ja entistä enemmän työllistäviä. Tästä seuraa talouden kasvua, joka lisää hyvinvointia.

Yrittäjyydellä ja yritystoiminnalla on merkittävä työllistävä vaikutus. Yrittäjyyskasvatuksen myötävaikutuksella uudet, vasta perustettavat pk-yritykset saavat paremmat lähtökohdat toimintaansa. Suuryritykset saavat paljon huomiota mediassa, mutta tästä huolimatta pk-yrityksillä on suuri rooli työllisyyden edistäjänä. Alle 50 henkilöä työllistäviä yrityksiä oli vuonna 2010 kaikista yrityksistä 99,1%. (Elinkeinoelämän keskusliitto, n.d.) Suuryritysten (250- henkilöä työllistävät) liikevaihto oli 49% kaikista yrityksistä (Suomen yrittäjät n.d, 7).

Juuri tästä taloudelliset ja organisatoriset investoinnit saavat oikeutuksensa veronmaksajia kohtaan. Yrittäjyyskasvatus onkin nähtävä sijoituksena, jolla on merkittävä vaikutus koko yhteiskunnan tasolla.

Hyvinvointivaikutuksen eksakti mittaaminen ei ole mahdollista. Koska riittävän tarkka mittaaminen on mahdotonta, kannattaakin ehkä koulutuspoliittista ohjausta tehdä siitä lähtökohdasta, että kyseessä on vaikutukseltaan yksiselitteisesti positiivinen ilmiö. Sillä ei ole mitään suoria negatiivisia vaikutuksia. Ainoat negatiiviset ulkoisvaikutuksetkin ovat ekologisia, jotka aiheutuvat lisääntyvästä kulutuksesta ja siten tuotannosta. Talouden kasvuun ja myös tuottavuuden kasvuun perustuvan kapitalistisen markkinatalouden menestys perustuu juuri uusien tehokkuutta lisäävien innovaatioiden löytämiseen, joten ekologinen näkökulma on tässä tapauksessa epäolennainen. Ekologisuusvaatimuksella on kysynnän kautta tuleva oma tuotannon ohjausvaikutuksensa. Lisäksi tätä tarkoitusta varten on lainsäädännöllistä kontrollia, sekä kansainvälistä monenvälistä sopimista.

4.2 Kysely Turun ammatti-instituutin hotelli-, ravintola- ja catering-alan kokkiopiskelijoille

Järjestin tätä opinnäytetyötä varten kyselyn Turun ammatti-instituutin hotelli-, ravintola- ja catering-alan päättävillä, eli kolmannen vuoden kokkiopiskelijoille (liite 1). Kyselyn avulla on selvitetty opiskelijoiden mielipiteitä yrittäjyysopetuksen järjestämisestä heidän koulutuslallaan.

Kyselyyn vastasi yhteensä 47 opiskelijaa.

Erityisenä ennakkohypoteesina oli, että alakohtaiset erot tulisi ottaa huomioon yrittäjyysopetusta järjestettäessä. Tälle sain myös tukea tuloksista, vaikkakin odotin opiskelijoilta selkeämpää kantaa väitteelle.

Kiinnostuksen kohteena oli myös se, mitä mieltä yrittäjyyteen uravaihtoehtona positiivisesti suhtautuvat opiskelijat ovat yrittäjyysopetuksen määrästä. Havaintona oli selkeästi, että nämä opiskelijat toivoisivat yrittäjyysopetusta järjestettävän enemmän.

Oheisessa taulukossa on esitetty kyselyn tulokset tiivistettynä (taulukko 1). Kyselyssä oli yhdeksän kysymystä, joihin vastattiin monivalintavastauksien avulla. Vastaaajan piti valita mielestään sopivin vaihtoehto esitettyihin väittämiin. Vastausvaihtoehdot on por-

rastettu seuraavasti: 1= ei lainkaan samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = ei samaa, eikä eri mieltä, 4 = lähes samaa mieltä, 5= täysin samaa mieltä.

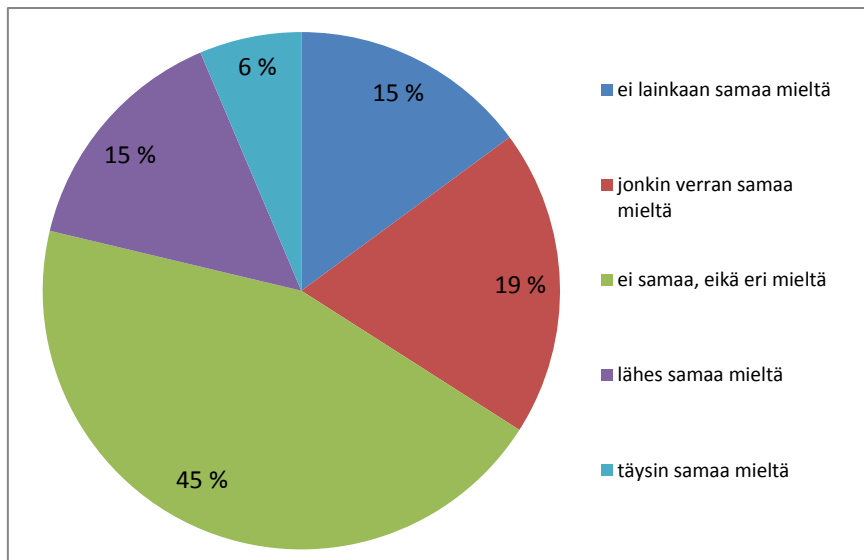
Lisäksi kyselyssä oli kysymys, johon vastauksen sai antaa sanallisesti. Vastaja pyydettiin kertomaan lyhyesti mielipiteensä saamastaan yrittäjyysopetuksesta, sekä esittämään ajatuksia opetuksen kehittämiseksi.

TAULUKKO 1

Kysymys	1	2	3	4	5	
1. Kuinka kiinnostava uravaihto yrittäjyys on sinulle?	7	9	21	7	3	47
2. Saamani yrittäjyysopetus on ollut riittävää?		19	19	6	3	47
3. Yrittäjyysopetuksesta on minulle hyötyä myös palkkatöissä		12	16	17	2	47
4. Yrittäjyysopetusta pitäisi olla enemmän	1	8	23	9	6	47
5. Yrittäjyysopetuksessa enemmän käytännönläheisyyttä		3	20	21	3	47
6. Ravitsemisalan erityispiirteet tulisi huomioida opetuksessa		3	18	17	9	47
7. Yrittäjyysopetuksen ansiosta minusta tulee arvokkaampi työntekijä		9	21	11	6	47
8. Toivoisin yrittäjyysopetukseen enemmän laskelmia ja talousasioita	12	14	15	4	2	47
9. Yritykset ovat tärkeitä		4	11	24	8	47
Jos vastasi 1. 4-5				7	3	
Saisi olla enemmän (4)			2	3	5	
on ollut riittävää (2)		3	5	2		

Kyselyn tulokset taululukkomuodossa

Vastauksista on koottu tähän kappaleeseen tulokset kysymys kerrallaan ja niitä on myös käsitelty aikaisemmin tässä opinnäytetyössä esitetyn aineiston perusteella. Varsinaiset johtopäätelmät ja suositukset on esitetty kappaleessa 5.

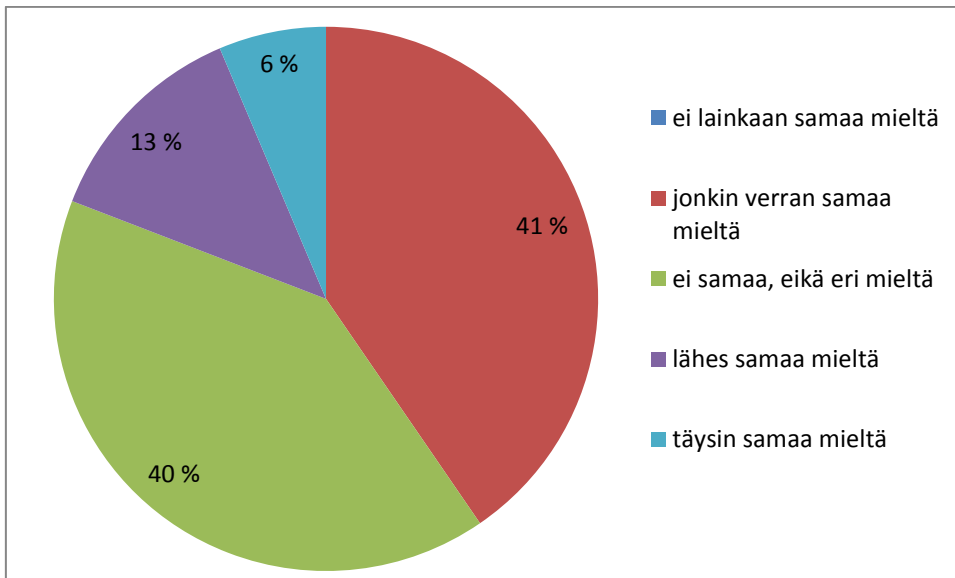

KUVIO 1 Kuinka kiinnostava uravaihtoehto yrittäjyys on sinulle?

Haastattelujoukosta yrittäjyyttä kiinnostavana (lähes tai täysin samaa mieltä) uravaihtoehtona piti 21,3 % vastaajista (kuvio 1). Osuus on kokemukseni mukaan verrattain korkea, sillä yleensä osuus on ollut noin 15 % pitämilläni yrittäjyyskursseilla. Olen opettanut yrittäjyyskursseja viiden vuoden ajan, arviolta kahdellekymmenelle ryhmälle ja tapanani on ollut esittää sama kysymys. Ravitsemisalalan opiskelijoita kiinnostaa usein oman ravintolan perustaminen, mikä selittänee korkeata prosentuaalista osuutta. Yrittämäinen ote työntekoon ja omaan rooliin ravintolan menestyksessä on mielestäni alakohtainen erityispiirre. Kokkiopiskelijat ovat kokemukseni mukaan hyvin motivoituneita ja aidosti kiinnostuneita omasta alastaan.

Tässä kyselyssä on mielestäni huomionarvoista se havainto, että enemmän kiinnostuneet olivat myös sitä mieltä, että yrittäjyysopetusta olisi saanut olla enemmän. Tätä mitattaessa käytin myös varmistavaa kysymystä, jossa samaa mitattiin käänteisesti ilmaisuna ”Saamani yrittäjyysopetus on ollut riittävää”. Tällä kysymyksenasettelulla yrittäjyydestä kiinnostuneista kukaan vastanneista ei ollut täysin samaa mieltä. Mielestäni tämä alleviivaa sitä tulkintaa, että yrittäjyydestä uravaihtoehtona kiinnostuneet opiskelijat ovat halukkaita opiskelemaan yritystoimintakursseilla, koska he kokevat yrittäjyysopinnot keskimääräistä tärkeämmiksi.

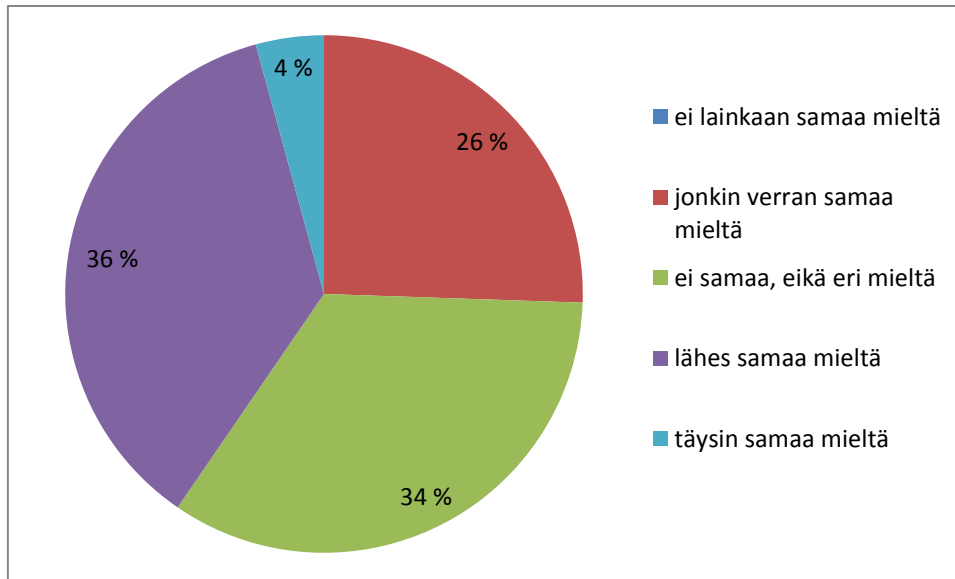
Johtopäätelmänä on mielestäni myös perusteltua väittää, että merkittävä osuus opiskelijoista oli kiinnostunut yrittäjyydestä uravaihtoehtona. Ainoastaan kolme opiskelijaa ilmoitti, ettei ole lainkaan kiinnostunut yrittäjyydestä. (taulukko 1)

KUVIO 2 Saamani yrittäjyysopetus on ollut riittävää?

”Ei lainkaan samaa mieltä” -vastauksia tuli nolla kappaletta, mikä on mielestäni melko yllättävää – siitäkkin huolimatta, että kurseja pitäessäni olen pannut merkille, että opiskelijat ovat melko kiinnostuneita yritystoiminnasta. Olen toiselta ammatiltani myös ravintola-alan yrittäjä, mikä saattaa selittää yleisen kiinnostuksen. Opiskelijat ovat olleet erityisen kiinnostuneita kokemuksistani yrittäjänä. (kuvio 2)

Suurin osa vastanneista oli kuitenkin vaihtoehtojen 2 ja 3 (jonkin verran samaa mieltä, tai ei samaa, eikä eri mieltä) kannalla, mikä tarkoittanee sitä, että yrittäjyysopetusta on tullut kutakuinkin oikea määrä. Yrittäjäksi haluavat voivat kuitenkin syventää osaamistaan valinnaisilla opinnoilla tai työelämäjaksoilla. (kuvio 2)

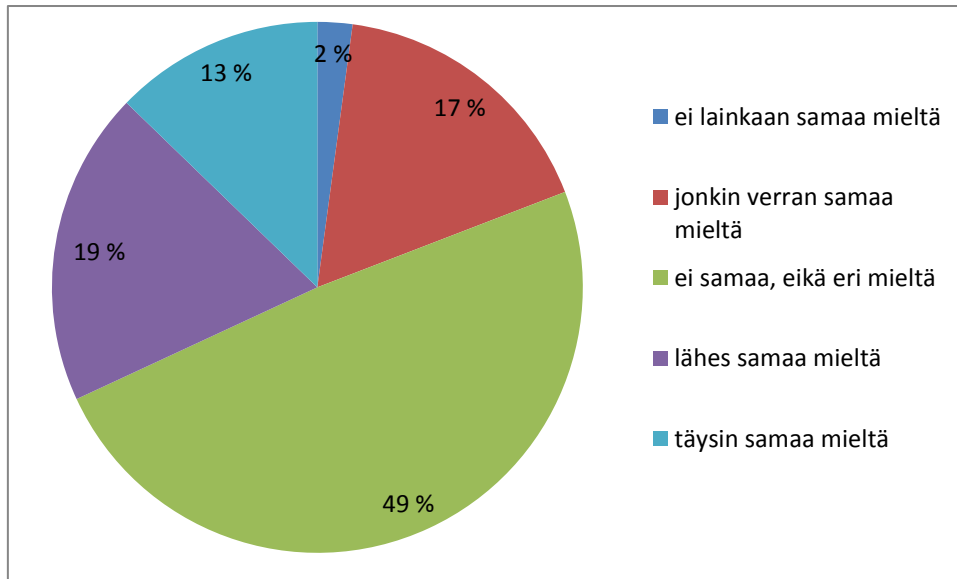

KUVIO 3 Yrittäjyysopetuksesta on minulle hyötyä myös palkkatöissä

Tällä kysymyksellä halusin mitata, kuinka hyvin opiskelijat olivat hyväksyneet sisäisen yrittäjyyden osaksi ammatillista kompetenssiaan. Osaltaan tämä on toki sisäsyntyistä, mutta sisäisen yrittäjyyden ja käsitteen opettaminen merkityksen opettaminen ovat tärkeitä yrittäjyyskasvatuksen päämääriä. Tulokset tämän kysymyksen kohdalla ovat mielestäni yrittäjyyskasvatuksen ja opetussuunnitelmien perusteiden tavoitteellisuuden suhteen erittäinkin hyviä.

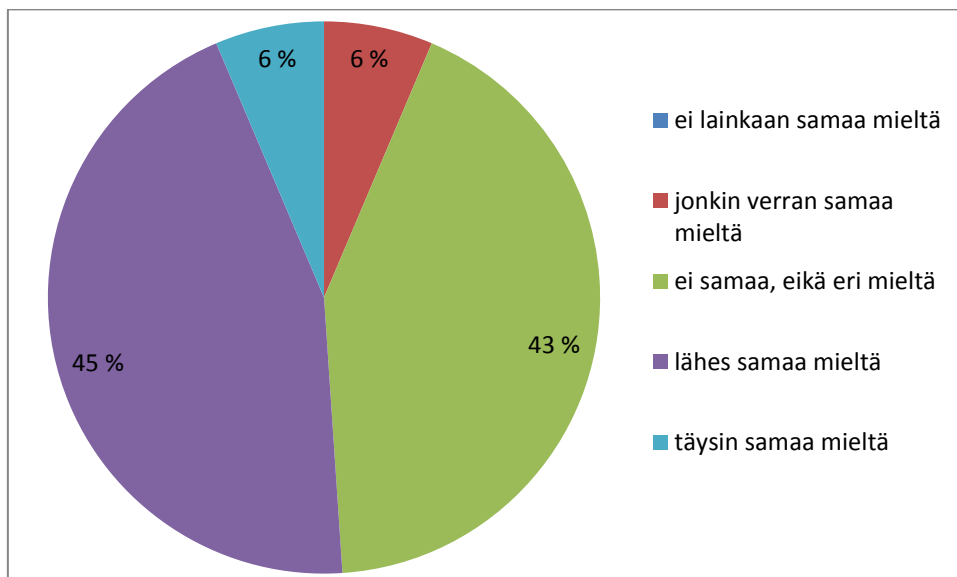
Sisäinen yrittäjyys on opiskelijoille käsitteenä tuttu, vähintäänkin sisällöllisesti, eikä kukaan vastannut "ei lainkaan samaa mieltä". Sen sijaan peräti 40% vastasi "lähes samaa mieltä" tai "täysin samaa mieltä". Neutraalin "ei samaa, eikä eri mieltä" vastauksen kannalla oli 34%. (kuvio 3)

KUVIO 4 Yrittäjyysopetusta pitäisi olla enemmän

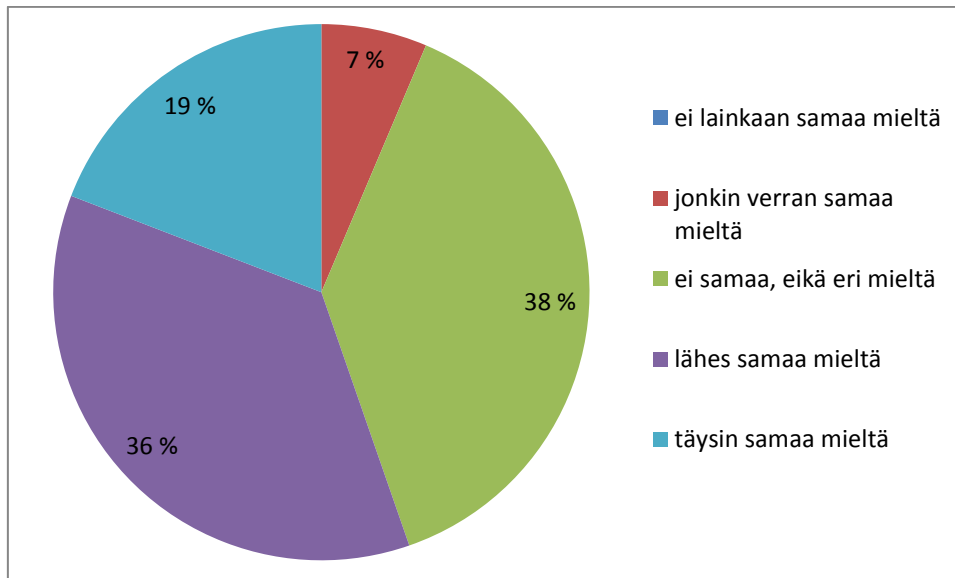
Yrittäjyydestä uravaihtoehtona enemmän kiinnostuneet olivat vastauksissaan sitä mieltä muita enemmän, että yrittäjyysopetusta pitäisi olla nykyistä enemmän. Tämä lienee melko lailla itsestäänkin selvää. Kuitenkin yllättävän moni olisi ollut valmis opiskelemaan enemmänkin yrittäjyyttä, mikäli neutraali ”ei samaa, eikä eri mieltä” (49%) tulkitaan siten, ettei opiskelija suhtautuisi vastustellen, mikäli yrittäjyysopetusta olisi enemmän. (kuvio 4)

KUVIO 5 Yrittäjyysopetuksessa tulisi painottaa enemmän käytännönläheisyyttä, vähemmän teoriaa

Tämän kysymyksen vastaukset ovat mielestäni hyvin selkeitä. Opiskelijat eivät ole kiinnostuneita teoriasta ja luentopainotteisesta opetuksesta, vaan enemmänkin todelli-

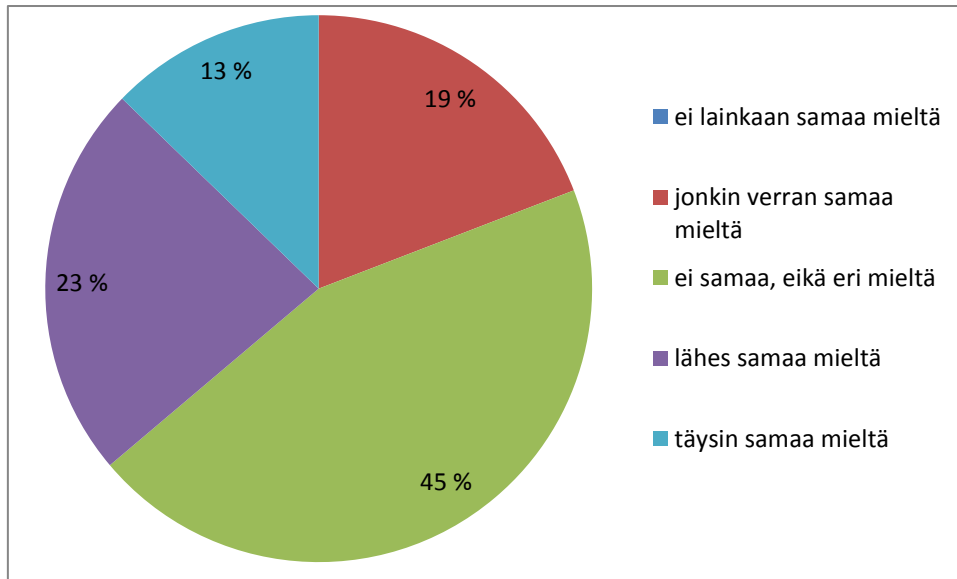
suudesta ja käytännönläheisestä otteesta. 51% vastanneita oli sitä mieltä että teoriaa pitäisi olla vähemmän ja käytännönläheisyyttä enemmän. Neutraalin ”ei samaa, eikä eri mieltä” kannallakin oli 43% vastaajista. (kuvio 5)

KUVIO 6 Ravitsemisala on niin omanlaistansa, että sen erityispiirteet tulee ottaa huomioon yrittäjyysopetuksessa

Tällä kysymyksellä pyrin hakemaan tukea opinnäytetyöni keskeiselle väitteelle, että alakohtaisten erojen huomioiminen ammatillisessa yrittäjyysopetuksessa on paitsi perusteltavissa, myös merkittävä tavoite.

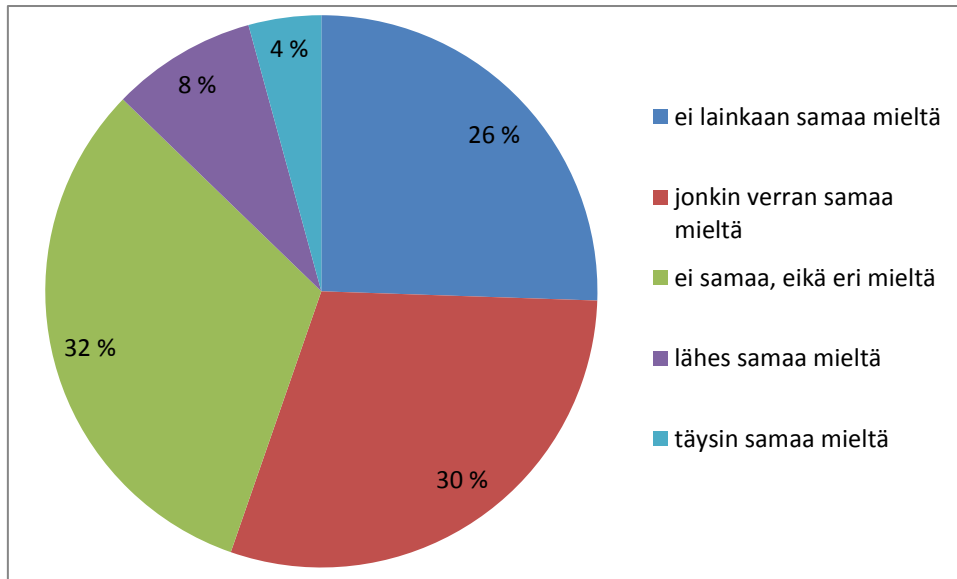
Kukaan vastanneista ei ollut eri mieltä ja samaa tai osittain samaa mieltä olevien osuus vastanneista oli 51%. ”Ei samaa, eikä eri mieltä” vastasi 43% kyselyyn osallistuneista opiskelijoista. En saanut väitteelle niin paljon tukea vastauksista, kuin odotin, mutta mielestäni vastausten jakauma tukee silti tutkimushypoteesia. Opiskelijat ovat nuoria, alle kaksikymppisiä tulevaisuuden tekijöitä, jotka ovat luottavaisia tulevaisuutensa suhteen ja elävät vahvasti hetkessä. Tällaiset kyselyt ovat mielestäni parhaillaankin suuntaa antavia, joten pidän positiivispainotteista vastaushajontaa suhteellisen vahvana tukena väitteelle. (kuvio 6)

KUVIO 7 *Yrittäjyysopetuksen ansiosta ymmärryksenä yritystoiminnasta on parempaa ja osaltaan siksi minusta tulee arvokkaampi työntekijä*

Tämä oli toinen kysymys, jossa pyrin selvittämään opiskelijoiden asennetta sisäistä yrittäjyyttä kohtaan. Kysymyksessä 3. opiskelijat vastasivat väittämään ”yrittäjyysopetuksesta on minulle hyötyä myös palkkatöissä” samansuuntaisella hajonnalla. Tässä kysymyksenasettelussa kuitenkin haettiin enemmän mielipidettä siitä, että kuinka tuleva työnantaja hyötyy opiskelijalle annetusta yrittäjyysopetuksesta. Johtopäätelmänä näistä molemmista kysymyksistä esitän, että molemmilta näkökannoilta tarkastellen opiskelijat suhtautuvat sisäiseen yrittäjyyteen positiivisesti, vaikkakin kokevat yrityksen hyötyvän enemmän kuin he itse.

Tämä havainto ansaitsisi mielestäni lisää tutkimusta, sillä siinä liikutaan yrittäjyyskasvatuksen ydinalueilla. Sisäinen yrittäjyys on itseisarvoltaan positiivinen ominaisuus, jota voi kehittää. Sillä on myös ehdottoman selkeä yhteys työntekijän työssä menestykseen ja suotuisaan urakehitykseen. Olen sitä mieltä, että sisäistä yrittäjyyttä opettaessa pitäisi painottaa sen symbioottista luonnetta ja sitä ettei se ole keneltäkään pois. Mikäli työnantaja osaa arvostaa ja palkita hyvää sisäistä yrittäjyyttä riittävässä määrin, johtaa sisäisen yrittäjyyden toteutuminen molempien osapuolten hyvinvointia. Kollektiivisesti tulkittuna tämä johtaa työn tuottavuuden lisääntymiseen, yritysten kannattavuuden ja kilpailukykyyn parantumiseen, sekä yhteiskunnan tasolla parempaan hyvinvointiin.

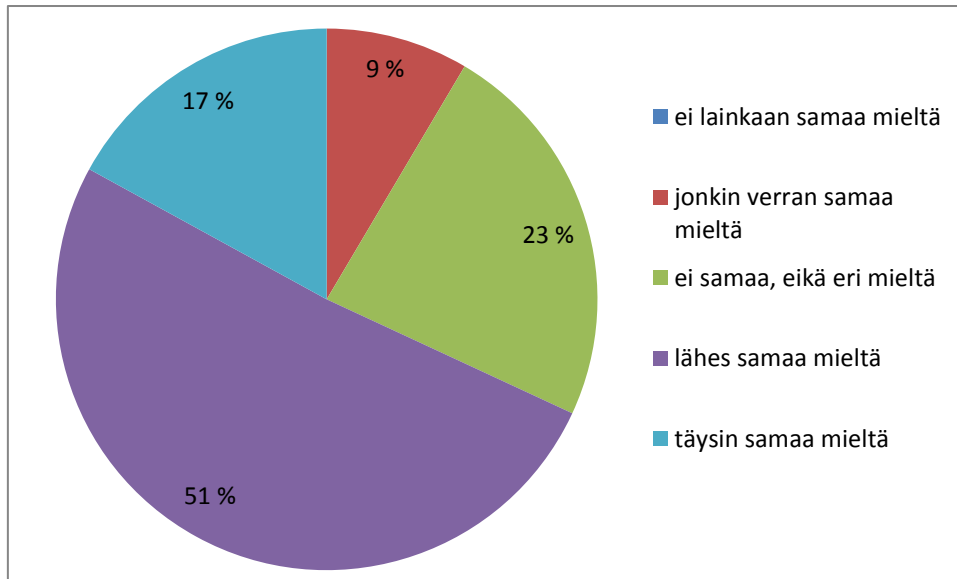

KUVIO 8 Toivoisin yrittäjyysopetukseen enemmän laskelmia ja talousasioita

Tämä kysymys oli mukana oman mielenkiintoni vuoksi, sillä havaintojeni mukaan ammatilliset opiskelijat eivät ole tyypillisesti kovin innokkaita laskemaan esimerkiksi katettuottoja, tunnuslukuja tai budjetteja. Toivoin vastauksista tukea tälle ajatukselle. Tulokset tukevat ennakko-odotusta selkeästi.

Asia on mielestäni yrittäjyysopetuksen ja nimenomaan sen tavoitteellisuuden kanssa hieman ristiriitainen. Toisaalta opetusta pitäisi järjestää niin, että opiskelijoiden mielenkiinto säilyy, eikä kovinkaan monelle saisi tulla sellaista oloa, että yrittäjyys on pelkkää matematiikkaa. Toisaalta, kuitenkin, laskelmat ovat yritystoiminnan tavoitteiden ymmärtämisen taloudellisen perustan kautta erittäin tärkeä osa kurssien sisältöä. Hyvänä esimerkkinä on katteen käsitteen ja merkityksen opettaminen, sekä erilaiset katettuotto-laskelmista työstetyt tunnusluvut, jotka ovat oleellisia mittareita yrityksen tilaa arvioitaessa.

Olen työssäni havainnut, että laskelmia tuntuisi olevan kiinnostavampaa opiskella käytännön esimerkkien ja harjoitusten avulla.

KUVIO 9 Yritykset ovat tärkeitä

Tällä kysymyksellä halusin vielä varmistaa, että opiskelijat ymmärtävät yrityssektorin merkityksen työllistäjänä ja sitä kautta hyvinvoinnin lähteenä. Tulokset osoittavat selkeästi, että merkittävä enemmistö on samaa mieltä ja vastaajien osalta voitaneen todeta yrittäjyyskasvatuksen olleen sikäli onnistunutta.

Poimintoja kyselyn kommentteista:

”Yritys opetus on ollut vähäistä ja teoria painotteista”

”Yrittäjyysopetus on ollut hyvin teoreettista ja kurssit ovat olleet lyhyitä. Voisi olla enemmänkin”

”Opetus oli selkeää ja mielenkiintoista. Opin paljon uusia asioita yrittäjyydestä, sellaisia joita en ollut ikinä edes ajatellut”

”Opetus on hyvää. Käytännönläheistä opetusta enemmän”

”Opetus oli hyvää, en oikein vain enää muista siitä mitään kun ei olevinaan silloin kiinnostanut, vaikka nyt tarvitsisi muistaa jotain”

”Yritysvierailuja ja projektitöitä yritysten kanssa voisi lisätä”

”On meillä jonkin verran ollut yrittäjyysopetusta, voisi olla mielenkiintoisempaa jos meille kerrottaisiin esim. ravintola-alan yrittämisestä ja yrityksen perustamisesta”

”En ole oikein 100% varma mitä se on, koska opetus siitä on ollut niin vähäistä”

”Enemmän käytännönopetusta vähemmän teoriaa”

”Lisää opetustunteja!”

”kiinnostava aihe, ollut kiva opiskella sitä”

”opetuksessa tulisi painottaa ”yhteis” yrittäjyyttä, tutustua erilaisiin yritysmuotoihin. Osuuskunta ym. Yksityisyrittäjyys ei ole ainoa vaihtoehto. Miten perustaa yritys läheisen kanssa”

”Ihan jees”

5 JOHTOPÄÄTELMÄT JA SUOSITUKSET

Yrittäjyyskasvatuksen merkitys on ilmeinen, eikä sen positiivisia vaikutuksia kannata aliarvioida päätöksenteossa. Tässä opinnäytetyössä esitetyn opiskelijakyselyn tulosten mukaan yrittäjyyskasvatukseen voisi panostaa vieläkin enemmän. Oikean panostuksen määrää yrittäjyyskasvatukseen on vaikeaa arvioida, mutta lähtökohtana tulisi olla, että nykyisestään sitä ei tulisi ainakaan vähentää.

Oman kokemukseni mukaan suuntautumisvaihtoehtojen välillä ei ole juurikaan varsinaisten yrittäjyyskurssien sisältöihin liittyviä eroja, vaan opetus on yleisluontoista. Tämä voisi olla yksi esimerkki siitä, miten yrittäjyyskasvatuksen tuloksia voitaisiin todennäköisesti parantaa ilman mainittavaa lisäpanostusta, lisäämällä alakohtaisten erojen huomioimista. Opetuksen sisältöjä ja painotuksia voidaan muokata ilman organisatorisia tai muitakaan muutoksia.

Opiskelijoissa on mukana usein sellaisia henkilöitä, jotka ovat aikeissa perustaa oman yrityksen. Nämä opiskelijat pitäisi tunnistaa ja antaa erityishuomiota ja ohjausta opintojen aikana. Nykyisellään on opiskelijan omassa harkinnassa, mitä valinnaisia opintoja hän tutkintoonsa sisällyttää. Tämä on hyvä käytäntö, mutta toisaalta olisi mahdollista myös tehostaa tätä prosessia. Yksi mahdollisuus voisi olla nimetä oppilaitoskohtainen *yrittäjätoimintakoordinaattori*. Koordinaattorin tehtäviin kuuluisi hoitaa oppilaitoksen yhteyksiä yrityssektoriin alueellisesti ja yhteistyössä muiden koordinaattoreiden kanssa myös laajemmin. Tässä yhteistyössä keskeistä olisi luoda, kehittää ja ylläpitää vuorovaikutusta yritysten kanssa. Koordinaattorin resurssointiin sisältyisi yrittäjäksi aikovien opiskelijoiden erityinen ohjaaminen tavoitteellisesti. Tähän hyvä työkalu voisi olla erityisen henkilökohtaisen yrittäjäsunnitelman laatiminen.

Erityisenä kehityskohteenä ammatilliseen peruskoulutukseen yrittäjyyskasvatuksen näkökulmasta toivoisin, että yrittäjyys voisi tulla erityiseksi arviointikohteeksi työssäoppimisen näyttöihin. Tämä auttaisi mittaamaan tärkeän asian sisäistämistä ja tekemään sitä tunnetummaksi.

5.1 Yrittäjyyskasvatuksen merkityksen arviointia

Yrittäjyyskasvatuksen hyvinvointivaikutuksia ei voida tarkasti mitata. Itse asiassa, luotettavien estimaattienkin laatiminen on haasteellista. Kuinka paljon nykyinen yrittäjyyskasvatus ja erityisesti tässä esityksessä tarkastelun kohteena oleva yrittäjyysopetuksen järjestäminen ammattiopetuksessa nykymuodossaan luo hyvinvointia?

Kysymys on jo lähtökohtaisesti haastava: mitä itse asiassa mitataan? Hyvinvointi on subjektiivinen käsite, jonka mittaaminen on aloitettava yhteismitallisen arviointipohjan määrittelyllä. Sosiaali- ja yhteiskuntapolitiikan aloilla on luotu erilaisia mittareita, joista käytetyin on taloustieteen piiristä noussut bruttokansantuotteen käsite (BKT). Tätä mittaria voidaan täydentää esimerkiksi tuomalla arviointiin mukaan erilaisia hyödykekoreja tai tarvehierarkisia pohdintoja. On huomioitava myös, kuinka hyvinvoinnin lisääntyessä odotuksetkin kasvavat.

Tämän päivän nuori on varmasti vaativampi, kuin vanhemmat sukupolvet sota-aikana tai suuren jälleenrakentamisen aikana sen jälkeen. Viime kädessä tämä palautuu siihen ajatukseen, että nykyihmisellä vaihdannaistaloudessa kyse on valinnasta vapaa-ajan ja työnteon välillä. Tällöin hänen kauppatavaransa on itse asiassa hänen aikansa, joka hyvinvoinnin ja elintason noustessa on jatkuvasti kalliimpaa. Enää ei voida luottaa siihen, että löytyy tarvittava määrä uusia yrittäjiä, jotka ovat valmiina heittäytymään yrittäjän elämäntapaan. Sen sijaan poliittisella päätöksenteolla voitaisiin madaltaa kynnystä tämän polun valitsemiseen. Tällaisia keinoja voisi olla verotuksen muuttaminen, todellisen työmäärän huomioiminen, kannustinpalkkiot, työllistämistuet, nykyistä laajempi rahoitustuki, korkotuki tai vaikkapa lasten päivähoiton erityistuki. Yrittäjistä täytyy pitää huolta ja heidän ammatillinen erityisyytensä tulisi ottaa nykyistä paremmin huomioon.

Kattava lainsuoja työntekijän aseman turvaamisessa monipuolisine vapaineen, minimipalkkoineen ja muine etuineen, sekä vahvojen ammattiliittojen luoman paineen vuoksi kynnys työntekijän palkkaamiseen on verrattain korkea. Kun tähän yhdistetään vielä korkea sosiaaliturva, joka mahdollistaa käytännössä myös työmarkkinoiden ulkopuolelle jäämisen, on tilanne jo erittäin haastava valtion talous- ja sosiaalipoliittisen päätök-

senteon kannalta. Siitä onkin tullut melkoista nuorallatanssia, jossa yritetään pitää mahdollisimman monia ihmisiä tyytyväisenä, tietoisena siitä, että kaikkia miellyttävää tulosta ei ole olemassakaan.

Yrittäjyyskasvatus on myös toimiva keino pehmentää perinteistä työntekijöiden ja työnantajien välistä ”me vastaan nuo” ajattelutapaa. Tuollainen asenne käytännössä symbioottisessa suhteessa on väistämättä myrkyllinen. Lainsäädäntö pyrkii olemaan heikomman osapuolen puolella ja tässä asetelmassa se on työntekijäosapuoli. Kuitenkin tulisi pyrkiä maltillisiin ratkaisuihin, jotta suomalaisen työn tuottavuus ja työllisyys saataisiin pysymään korkealla tasolla.

Korkea sosiaaliturvan taso erilaisine tulontasaamisen mekanismeineen on luonut meille uudenlaisen sosiaalisen ongelman kannustinloukut, kuten tuloloukku tai työttömyysloukku, jotka koskevat erityisen kipeästi nuoria. Kannustinloukuilla tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilön on vaikea lisätä nettotulojaan lisäämällä työntekoa tai muuta tulonhankintaa. Tuloloukku on kannustinloukku, jossa bruttotulojen kasvu ei johdakaan käytettävissä olevien tulojen kasvuun. Tämä johtuu esimerkiksi menetetyistä tulonsiirroista tai verotuksen progressiivisuudesta. Toinen esimerkki kannustinloukusta on työttömyysloukku, jossa työttömän siirtyminen työelämään ei johdakaan mainittavasti tulojen kasvuun. (Wikipedia d.)

Ilmeinen syrjäytymisen vaara piilee siinä, kun opiskelija ilman mainittavaa työkokemusta valmistuu esimerkiksi ammatillisesta koulutuksesta ja tehdessään valintaa työntöön ja työnvälittämisen välillä päätyy työllisten ulkopuolelle. Suhteellisen korkea hyvinvoinnin taso tulonsiirtojen (ja nuorilla myös vanhempien tuen) varassa aikaansaa liian usein viivettä työntöön aloittamiseen, jolloin näin toimiva nuori on jo epätodennäköisemmin valituksi tuleva työntekijä.

On selvää, että juuri yrittäjyyteen tällaisten loukkujen olemassaolo on erityisen haitallista. Yrittäjäksi ryhtyvä on valmis ottamaan suuria riskejä ja sitoutumaan yritystoimintaan yleensä paljon raskaammin kuin palkansaaja. Yrittäjäksi ryhtymisen askel voisi olla houkuttelevampi, mikäli esimerkiksi yrittäjien verotus olisi kevyempää, tai yrittäjyyttä tuettaisiin nykyistä enemmän.

Yrittäjyyskasvatuksen keskeisenä päämääränä on nimenomaan löytää ratkaisuja edellä kuvattujen kaltaisiin haasteisiin. Yrittäjyyskasvatuksen onnistumista on haasteellista mitata, johtuen tutkimuskohteen abstraktista luonteesta. Kuitenkin olisi erittäin hyödyllistä, mikäli vaikutuksia voitaisiin mitata luotettavasti. Tässä yhteydessä on hyvä muistaa, että vaikka estimaatteja voidaankin laatia, puhtaan vaikutuksen arviointi on täysi mahdottomuus. Tämä johtuu osaltaan myös siitä, että yrittäjyyskasvatus ei ole muuttujille ainoa selittäjä, vaan sillä on ainoastaan osavaikutus. Esimerkiksi panos-tuotostuotteilla arvioituna vaikkapa työn tuottavuuteen tai vaikkapa sijoitetun pääoman tuottoon vaikuttaa luonnollisesti hyvin monet muutkin tekijät.

Poliittisessa päätöksenteossa olisi toki käyttökelpoista saada tietää, kuinka paljon kasvua ja rahassa mitattavaa hyötyä saadaan lisäsijoituksella yrittäjyyskasvatukseen. Tällöin sijoittamista olisi helppoa jatkaa siihen asti, ettei lisäpanostus enää tuottaisi. Harmillista kyllä tämä ei ole mahdollista. Sen sijaan muutoksen suuntaa ja vaikutuksen voimakkuutta voidaan arvioida. Lisäksi on hyvä muistaa, että yrittäjyyskasvatuksella saadaan aikaan myös muita yleishyödyllisiä seurauksia, joita ei voi arvioida rahassa. Tällaisia ovat esimerkiksi yksityistalouden- ja elämänhallintataidot.

Suorat tulkinnat yrittäjyyskasvatuksen hyödyistä ovat tarkkojen faktatietojen puuttuessa haasteellisia ja tästä syystä asiaa voidaan esittää monelta kannalta, kukin omien intressiensä mukaisesti. Käyttökelpoinen lähestymistapa merkityksen arvioinnissa on ainakin huomioida yritystoiminnan yhteiskunnallinen merkitys ja yrittäjyyskasvatuksen merkitys tälle, perimmäisenä argumenttina omalle painoarvolleen koulutusta järjestäessä. Suomessakin politiikassa on edelleen esillä jossain määrin ajattelutapa, jossa hyvinvoinnin tasaaminen nähdään yhteiskunnan päätehtävänä ja tuloerojen tasaaminen tämän keinona ja tuotteena.

Tässä yhteiskunnallisessa retoriikassa kuitenkin unohdetaan se tosiasia, että juuri mahdollisuus menestyä yrittäjänä omalla työllään ja riskinotollaan on se syy, joka saa ihmiset ryhtymään yrittäjiksi. On muistettava, että suhteessa riskiin on oltava mahdollisuus myös voittoihin. Vieläpä siten, että mitä suurempi riski, sen suuremmat voitto-osuudet on oltava mahdollisuus saavuttaa. Miksi kukaan haluaisi muuten ottaa riskejä ja käyttää isoa osaa ajastaan yrittäjyyteen? Tässä kohtaa on hyvin tärkeää muistaa, että valtio tarvitsee hyvää yrittäjääinestä luomaan työpaikkoja ja sitä kautta hyvinvointia. Yrittäjyys-

kasvatuksen yhtenä merkittävänä tavoitteena onkin pyrkiä pienentämään yrittäjän riskiä ja parantamaan hänen mahdollisuuksiaan onnistua.

5.2 Yrittäjyyskasvatusta voi kehittää

Yrittäjyyskasvatuksen loppupäässä alakohtaiset erot ja substanssiosaaminen tulee ottaa huomioon koulutusta suunniteltaessa ja järjestettäessä. Tavoitteena on vähentää turhia konkursseja, parantaa yritysten kannattavuutta, kehittää kilpailukykyä sekä helpottaa orientaatiota sisäiseen yrittäjyyteen. Esimerkiksi Hotelli-, ravintola- ja catering-alan kokkiopiskelijat ovat kokemukseni mukaan usein kiinnostuneita oman ravintolan perustamisesta. Heidän tarpeisiinsa sopisi yleistä yrittäjyysopetusta paremmin opetus, jossa olisi painotettu yleisen sisällön lisäksi myös alakohtaista osaamista. Tällaista voi olla esimerkiksi opetuksen kytkeminen alakohtaiseen osaamiseen harjoitus- tai kummiyrityksen kautta, tai tutustuminen alan yrityksiin harjoitusten ja analyysien avulla. Oleellista on, että opiskelijoille tulee mahdollisuus suunnitella oman alakohtaisen osaamisen tuotteistamista.

Yhtenä konkreettisena kehitysajatuksena olisi mielestäni perusteltua tarjota hotelli-ravintola- ja cateringalan perustutkinnon kaikkien koulutusohjelmien opiskelijoille lisää teoreettista yrittäjyysopetusta. Nykyisellään esimerkiksi liiketoimintasuunnitelmia ei laadita millään kurssilla, vaikka sen avulla yritystoimintojen oppiminen ja ymmärtäminen on havainnollista ja tehokasta. Liiketoimintasuunnitelmien laatimisessa on myös se hyvä puoli, että todellisuudessaakin yrittäjyydestä uravaihtoehtona kiinnostuneet opiskelijat saisivat tilaisuuden laatia omien liikeideoidensa perusteella suunnitelmat ohjatusti. Luonteva ajankohta tällaiselle työlle olisi kolmas opintovuosi. Käytännössä tämä voitaisiin toteuttaa *laajentamalla yrittäjyysopinnot ja kustannuslaskenta*-kurssia kahden opintoviikon mittaiseksi.

Nykyisellään yrityksen toimintoja ja yrittäjyyttä opitaan paljon opintoihin kuuluvilla työssäoppimisjaksoilla. Mielestäni on kuitenkin perusteetonta olettaa, että yritykset antaisivat opiskelijoille yritystoimintaan liittyvää harjoitusta. Etenkin siksi, että monet oleelliset yritystoiminnot ja käytännöt ovat liikesalaisuuden piiriin kuuluvia. Lisäksi

voidaan esittää myös ajatus siitä, onko yritysten etua kouluttaa potentiaalisia tulevia kilpailijoita.

Yrittäjyyskasvatus tarjoaa väylän edistää yrittäjyydelle myönteisemmän ilmapiirin ja asenteiden luomista. Tässä tehtävässä on tärkeää muistaa myös vastuullisuus. Yrittäjä kantaa aina liiketoiminnan riskin, eikä yrittäjyyskasvatus voi olla yrittäjyyteen yllyttämistä. Sen sijaan tulee tarjota tietoa ja antaa yksilön päätyä omiin ratkaisuihinsa tältä tietoperustalta.

Yrittäjyyden tukeminen yritysolosuhteita helpottamalla ja koulutusjärjestelmäämme integroidun yrittäjyyskasvatuksen avulla on merkittävä kansantaloudellinen tavoite. Yrittäjyyden merkitys koko yhteiskunnan tasolla on ilmeinen.

Yrittäjyyskasvatus ruokkii sekä sisäistä, että ulkoista yrittäjyyttä, jotka ovat molemmat hyvinvointiyhteiskunnan kasvuperustan lähteitä. Sisäinen yrittäjyys lisää kannattavuutta ja tehokkuutta. Ulkoinen yrittäjyys aikaansaa investointeja ja kehittää työllisyyttä ja sitä kautta lisää ostovoimaa ja edelleen yksityistä kulutuskysyntää. Julkinen sektori hyötyy myös ja lisää kulutuskysyntäänsä, sekä edelleen, veroprogressioon sidotun hyvinvoinnin tasausjärjestelmän kautta, tulonsiirtojen välityksellä, huolehtii myös siitä että mahdollisimman moni hyötyy lisääntyneestä kansantulosta. Tällaista kansantalouden kasvua ja lisääntyntä kilpailukykyä ei ole mahdollista saavuttaa ilman aktiivista yrittäjäkuntaa ja näin voidaankin perustellusti väittää, että yrittäjyyskasvatus on yhteiskunnallinen välttämättömyys, jonka järjestämisestä ja tuloksellisuudesta on huolehdittava mahdollisimman hyvin.

”Ihan jees” oli viimeisin kommentti opiskelijoiden vastauksissa järjestämässäni kyselyssä, jonka viimeisessä kysymyksessä (10. kysymys) pyydettiin kyselyyn osallistuneita opiskelijoita kertomaan lyhyesti mielipiteensä saamastaan yrittäjyysopetuksesta (liite 1). Tämä kiteyttää mielestäni hyvin yrittäjyysopetuksen nykytilan ammatillisessa koulutuksessa. Tilanne on hyvä ja jokainen saa opetussuunnitelmien ja tavoitteiden mukaista opetusta, joka on usein perussisältöistä. Kuitenkin koulutuksesta voisi saada enemmän irti, esimerkiksi tässä opinnäytetyössä kuvatuilla keinoilla.

Yksi keskeinen keino vastata kansantalouden syveneviin haasteisiin on tehostaa yrittäjyyskasvatusta ja edistää siten yritysten toimintaedellytyksiä. ”Ihan jees” ei ole missään olosuhteissa perimmäinen tavoite. Sellaista staattista tilaa ei ole olemassakaan, että yrittäjyyskasvatus olisi täydellistä ja lopullisessa muodossaan. Aina on parantamisen ja tehostamisen varaa. Koulutuksen järjestäjän ohjenuorana tehtävänsä toteutuksessa ja velvoitteidensa hoitamisessa elinkeinoelämää ja veronmaksajia kohtaan voisi olla vaikkapa olympialiikkeestä tuttu motto *citius, altius, fortius* – nopeammin, korkeammalle, voimakkaammin.

LÄHTEET

Elinkeinoelämän keskusliitto. n.d. Yrittäjyys. Viitattu 10.4.2013

http://www.ek.fi/ek/fi/yrittajyys_ym/yrittajyys/tietoa_pk-yrityksista/index.php

Lith, P. 2007. Maahanmuuttajat ovat erilaisia yrittäjinä. Tilastokeskus. Viitattu 16.4.2013.

http://www.stat.fi/artikkelit/2007/art_2007-10-26_001.html?s=11

Opetushallitus. 2010a. Hotelli-, ravintola- ja catering-alan perustutkinto. Opetushallitus. Viitattu 5.4.2013.

http://www.oph.fi/download/125114_HotRaCa.pdf

Opetushallitus. 2010b. Ammatillinen peruskoulutus. Tutkinnon perusteet. Opetushallitus. Viitattu 5.4.2013

http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/ammattilliset_perustutkinnot/uudistuvat_tutkinnon_perusteet

Opetushallitus. 2012. Ammatillisten tutkintojen toimeenpano. Oppaat ja käsikirjat 2012: 10. Opetushallitus. Viitattu 5.4.2013.

http://www.oph.fi/download/142550_Ammatillisten_perustutkintojen_perusteiden_toimeenpano.pdf

Opetushallitus. 2013. Yleissivistävä koulutus. Opetushallitus. Viitattu 7.4.2013

http://www.oph.fi/opetushallitus/organisaatio/yleissivistava_koulutus

Opetushallitus. n.d.a Etälukio - Yrittäjyysväylä. Yrittäjän luonteenpiirteisiin liittyvä tutkimus. Viitattu 10.4.2013

<http://www2.edu.fi/yrittajyysvayla/index.php?page=194>

Opetushallitus. n.d.b Yrittäjyyskasvatuksella eväitä elämään -esite, pdf.

Viitattu 16.4.2013

http://www.oph.fi/download/30743_37829_ESR_Yrittajyysk_17B1E.pdf

Raatikainen, M. & Sarjanoja, N. 2010.

Haaveena yrittäjyys – ravintola-alan yrittäjäksi ryhtymisen eri vaihtoehdot. Savonia ammattikorkeakoulu. Hotelli- ja ravintola-alan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 6.4.2013

http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/23485/Raatikainen_Majja.pdf?sequence=1

Tampereen kaupunki. 2007. Sisäinen yrittäjyys – oma toiminta ja tuottavuus. Tampereen ammattiopisto. Tampereen kaupunki. Viitattu 6.4.2013.

<http://koulut.tampere.fi/materiaalit/os/It/sisainenyrityajyys.html>

Turun ammatti-instituutti. 2010a. Opetussuunnitelmat. Hotelli-, ravintola- ja catering-alan perustutkinto. Viitattu 14.4.2013.

http://ops.turkuai.fi/hotelli_2010_pk.html

Turun ammatti-instituutti. 2010b. Turun ammatti-instituutin opetussuunnitelman yhteinen osa.

Ammattiopetuslautakunta 21.4.2010 § 131 Viitattu 7.4.2013.

<http://www05.turku.fi/ah/aol/2010/0421006x/2300621.htm>

www.turunyrityajyyspolku.fi

Salonen, P. 2011. Yrittäjien suhtautuminen epäonnistumista kohtaan – tekijät suhtautumisen taustalla. Jyväskylän yliopisto. Taloustieteiden tiedekunta. Pro gradu –tutkielma. Viitattu 14.4.2013.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26919/URN%3ANBN%3Afi%3Ajyu-2011050610762.pdf?sequence=1>

Seikkula-Leino, J. 2007. Opetussuunnitelmauudistus ja yrittäjyyskasvatuksen toteuttaminen. Opetusministeriön julkaisuja 2007:28. Viitattu 14.4.2013.

http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2007/Opetussuunnitelmauudistus_ ja_yrityajyyskasvatuksen_toteuttaminen.html

Wikipedia a. (20.6.2012) Viitattu 16.4.2013.

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Yritt%C3%A4jyyskasvatus>

Wikipedia b. (11.3.2013) Viitattu 16.4.2013.

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Opetussuunnitelma>

Wikipedia c. (14.4.2007) Viitattu 16.4.2013

[http://fi.wikipedia.org/wiki/Yritt%C3%A4jyys_\(liiketaloustiede\)](http://fi.wikipedia.org/wiki/Yritt%C3%A4jyys_(liiketaloustiede))

Wikipedia d. (5.4.2013) Wikipedia. Viitattu 16.4.2013.

<http://fi.wikipedia.org/wiki/kannustinloukku>

Yrittäjyys Suomessa. Perustietoa yrittäjyysopetuksesta. (Esite). n.d. Suomen yrittäjät

Opetusministeriö. 2009. Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat. Opetusministeriön julkaisuja 2009:7 . Viitattu 14.4.2013.

http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2009/Yrittajyyskasvatuksen_suuntaviivat.html?lang=fi

LIITTEET

LIITE 1

KYSELY OPISKELIJOILLE / Yrittäjyys

Valitse ympyröimällä mielipidettäsi vastaava numero yhdestä viiteen. (1= ei lainkaan samaa mieltä, 2 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = ei samaa, eikä eri mieltä, 4 = lähes samaa mieltä, 5= täysin samaa mieltä)

1. Kuinka kiinnostava uravaihtoehto yrittäjyys on sinulle?

1   2   3   4   5

2. Saamani yrittäjyysopetus on ollut riittävää?

1   2   3   4   5

3. Yrittäjyysopetuksesta on minulle hyötyä myös palkkatöissä.

1   2   3   4   5

4. Yrittäjyysopetusta pitäisi olla enemmän.

1   2   3   4   5

5. Yrittäjyysopetuksessa tulisi painottaa enemmän käytännönläheisyyttä, vähemmän teoriaa

1   2   3   4   5

6. Ravitsemisala on niin omanlaistansa, että sen erityispiirteet tulee ottaa huomioon yrittäjyysopetuksessa.

1   2   3   4   5

7. Yrittäjyysopetuksen ansiosta ymmärrykseni yritystoiminnasta on parempaa ja osaltaan siksi minusta tulee arvokkaampi työntekijä.

1   2   3   4   5

8. Toivoisin yrittäjyysopetukseen enemmän laskelmia ja talousasioita

1   2   3   4   5

9. Yritykset ovat tärkeitä

1   2   3   4   5

10. Kerro lyhyesti mielipiteesi saamastasi yrittäjyysopetuksesta. Onko siinä ajatuksia opetuksen kehittämiseksi?

Tutkinto		Hotelli-, ravintola- ja catering-alan perustutkinto						
Koulutusohjelma		KOKIN KOULUTUSOHJELMA (tarjoilija, vastaanottovirkailija)						
		OV	ajoitus vuosi			sisältää työssä- oppimista	arvioidaan näytöllä k/e	muuta arviointia k/e
AMMATILLISET OPINNOT			1	2	3			
Kaikille pakolliset tutkinnon osat								
tutkinnon osa	opinnot							
Majoitus- ja ravitsemis- palveluissa toimiminen		20					k	k
	Orientoivat opinnot		1					
	Hygieniatoiminnot		1					
	Hygieniaopinnot		1					
	Majoitus- ja ravitsemis- palvelut yri- tystoimintana							
	Majoitustoiminnot		1					
	Ravintolatoiminnot		1					
	Cateringtoiminnot		1					
	Keittiötoiminnot							
	Keittiötoimintojen perusteet 1		7					
	Ravintolatoimintojen perusteet 2		2			1		
	Asiakaspalvelu- ja tarjoilutoiminnot							
	Tarjoilutoiminnot		1					

	Palvelutoimintojen perusteet		1					
	Ravintolatoimintojen perusteet 2		3			2		
KAIKILLE VALINNAISET TUTKINNON OSAT								
tutkinnon osa	opinnot		1	2	3			
Palvelu- Jakelukeittiötoiminnot		10					k	k
	Ravitsemusopinnot		1					
	Keittiötoimintojen perusteet 2		3					
	Jakelukeittiötoiminnot		4			2		
	Jakelukeittiön palvelu- toiminnot		1			1		
	Palvelukeittiön asia- kastoiminta		1					
AMMATTITAITOA TÄYDENTÄVÄT TUTKINNON OSAT								
tutkinnon osa	opinnot		1	2	3		e	k
Äidinkieli		4						
	Äidinkieli 1		1					
	Äidinkieli 2			1				
	Äidinkieli 3			1				
	Äidinkieli 4				1			
Toinen kotimainen kieli, ruotsi		2						
	Ruotsi 1		1					
	Ruotsi 2			1				

Vieras kieli, englanti		3					
	Englanti 1		1				
	Englanti 2			1			
	Englanti 3				1		
Matematiikka		3					
	Matematiikka 1		1				
	Matematiikka 2			1			
	Matematiikka 3				1		
Fysiikka ja kemia		2					
	Fysiikka ja kemia 1			1			
	Fysiikka ja kemia 2				1		
Tieto- ja viestintäteknikka		2					
	Tieto- ja viestintäteknikka 1		1				
	Tieto- ja viestintäteknikka 2				1		
Yhteiskunta-, yritys- ja työelämä-tieto					1		
Liikunta			1				
Terveystieto				1			
Taide ja kulttuuri			1				
VAPAASTI VALITTAVAT TUTKINNON OSAT							
			1	2	3		
		10	3	4	4		
			40				

Hotelli-, ravintola- ja catering-alan perustutkinto Turun ammatti-instituutissa

Turun ammatti-instituutti
PL 955, 20101 TURKU
Puh. (02) 2633 3000
Fax. (02) 2633 3753
www.turkuai.fi

OPINNON KUVAUS

Tutkinnon perustiedot

Tutkinnon nimi Hotelli-, ravintola- ja catering- alan perustutkinto
Koulutusohjelma
Kokki-, tarjoilijan- ja vastaanottovirkailijan koulutusohjelma

Opinnon kuvaus

Opintotyyppi	☒ Koulutusohjelman pakollinen tutkinnon osa	☐ Kaikille valinnainen tutkinnon osa
	☐ Koulutusohjelman valinnainen tutkinnon osa	☐ Muu valinnainen tutkinnon osa ammatillisessa peruskoulutuksessa
	☐ Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osa, pakollinen	☐ Ammatillista osaamista yksittäisesti syventävä tutkinnon osa
	☐ Ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osa, valinnainen	☐ Vapaasti valittava tutkinnon osa
Tutkinnon osa, johon opinto kuuluu		
Majoitus- ja ravitsemispalvelussa toimiminen		
Opinnon nimi		
Majoitus- ravitsemis- ja cateringpalvelut yritystoimintana 3 ov, Ravintolatoiminnot		
Laajuus opintoviikkoina		
1 ov		
Keskeinen sisältö		
Liiketoimintatieteen ja toiminta-ajatuksen tunteminen erillaisessa ravintola-alan yrityksessä		
Ajotus (vuosi ja periodi)		
☒ 1. opintovuosi ☐ 2. opintovuosi ☐ 3. opintovuosi Periodi(t):		
Tavoitteet		
Tuntee ravintola-alan erityyppiset yritystoiminnot. On perehtynyt valtakunnallisesti ja alueellisesti alan yrityksiin		
Arviointi		
☐ Arviointi tapahtuu ammattiosaamisen näytöillä Linkki näyttösuunnitelmaan:		
☒ Arviointi tapahtuu muilla arvioinnilla asteikolla T,H, K		
☐ Arviointi tapahtuu muilla arvioinnilla asteikolla hyväksyty / hylätty		

Muun arvioinnin kriteerit

Hyväksytyn suorituksen kriteerit / erityisiä hyökkämisperusteita	Asteikko T,H,K		
	T	H	K
Opiskelija on itsenäisesti opetuksessa ja oppimistilanteissa	Opiskelija osallistuu opetus- ja oppimistilanteisiin	Opiskelija osallistuu opetus- ja oppimistilanteisiin	Opiskelija osallistuu aktiivisesti opetus- ja oppimistilanteisiin
Ymmärtää ravintolan sisäisten merkityksen asiakkaan viihtyvyyden osatekijänä	Ymmärtää ravintolan sisäisten merkityksen asiakkaan viihtyvyyden ja majoitustoiminnan laadun osatekijänä	Ymmärtää ravintolan sisäisten merkityksen asiakkaan viihtyvyyden ja majoitustoiminnan laadun osatekijänä	Ymmärtää ravintolan sisäisten merkityksen kannattavassa ja laadukkaassa asiakaspalvelu ja yritystoiminnassa
Kykenee toimimaan ryhmässä ja pyytää tarvittaessa apua muilta	Toimii luontevasti vuorovaikutuksessa muiden kanssa	Toimii luontevasti vuorovaikutuksessa muiden kanssa	Toimii yhteistyökkyisesti ja tasavertaisesti vuorovaikutustilanteissa
On perehtynyt ohjatusti valtakunnallisiin ja alueellisiin ravitsemisalan toimipaikkoihin ja osaa nimetä erilaisia ravintoloita	On perehtynyt valtakunnallisiin ja alueellisiin ravitsemisalan toimipaikkoihin, niiden tuotteisiin ja palveluihin siten, että pystyy vertailemaan niitä ohjeen mukaan.	On perehtynyt valtakunnallisiin ja alueellisiin ravitsemisalan toimipaikkoihin, niiden tuotteisiin ja palveluihin siten, että pystyy vertailemaan niitä omatoimisesti.	On perehtynyt valtakunnallisiin ja alueellisiin ravitsemisalan toimipaikkoihin, niiden tuotteisiin ja palveluihin siten, että pystyy vertailemaan niitä omatoimisesti.
Tunnistaa tavallisimpia tuotteita	Tunnistaa tavallisimpiin liikkeisiin liittyviä tuotteita	Tunnistaa tavallisimpiin liikkeisiin liittyviä tuotteita	Tunnistaa eri liikkeisiin liittyvät tuotteet ja osaa arvioida niiden laatua